XIV. Yüzyıl Akşehir'inde Bir Sûfî: Hacı İbrahim Sultan ve Manzûmesi*

Ali Kozan**

Öz

Hacı İbrahim Sultan, XIV. yüzyıl Anadolu'sunda, Hamidoğulları devrinde yaşamış bir Rum (Anadolu) erenidir. O, Akşehir'e bağlı Maruf köyünde dedesi Hacı İbrahim'in XIII. yüzyılda başlattığı irşad faaliyetlerini sürdürmüş ve günümüze kadar varlığını ikâme ettiren bir manzûmenin ortaya çıkmasına vesîle olmuştur.

Arşiv kayıtlarında, Hacı İbrahim Sultan tarafından kurulan vakıf ve bu vakfa bağlı müesseselerden bahseden pek çok kayda rastlamak mümkündür. Beylikler ve Osmanlı dönemlerinde Akşehir'in en zengin vakıflarından biri olduğu görülen Hacı İbrahim Sultan vakfı günümüze kadar intikal etmiştir. Çalışmamızda, Türk-İslâm vakıf geleneğinin temel yapı taşlarından biri olan tekke ve zâviyeler Hacı İbrahim Sultan Vakfı ölçeğinde ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Vakıf, Zâviye, Akşehir, Hamidoğulları, Hacı İbrahim Sultan.

A Sufi at the 14th century Akşehir: Hadji Ibrahim Sultan and His Manzuma

Abstract

Hadji Ibrahim Sultan is a Rum (Anatolian) scholar who lived in Anatolia during the reign of Hamidoğulları at the 14th century. He continued the activity of guidance initiated by his grandfather Hadji Ibrahim at 13th century and brought a "manzuma" that exists until present days to light.

At the records of Archive, it is possible to come upon plenty of records concerning the "waqf" - established by Hadji Ibrahim Sultan and the institutes attached to the said waqf. . The waqf of Hadji Ibrahim Sultan was one of the richest waqfs of Akşehir - at the time of Principalities and Ottoman Empire and it has survived until present day.

In our work, it is aimed to analyze tekke and zawiyas as one of the main parts of the Turkish-Islamic Waqf tradition in the example of Waqf of Hadji Ibrahim Sultan.

Key Words: Waqf, Zâwiya, Akşehir, Hamidoğulları, Hadji Ibrahim Sultan

* Bu makale, "XIII. Yüzyıl Anadolu'sundan Günümüze Tasavvuf ve Vakıf Geleneği: Akşehir'de Hacı İbrahim Sultan ve Manzumesi" adlı kitap çalışmamızın bazı bölümlerinin kısaltılmış ve yeniden gözden geçirilmiş halidir.

* * Yrd. Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, alikozan@hotmail.com

Giriş

Fuad Köprülü, XIII. yüzyılda Anadolu'da tarikatlarını yaymaya çalışan mutasavvıfları zikrederken Sultan Alaaddin ile muasır olarak gördüğü Hacı İbrahim gibi bir Anadolu mutasavvıfından bahsedilmemesini büyük bir kusur olarak telakkî eder ve yazılı kaynaklarda ona dair pek az malûmâta rastlandığını belirtir. Onun hayatını tetkik için de, Anadolu'da şer'î kayıt ve sicilleri göz önünde bulunduran tetkikâtın yapılması gerekliliğini vurgular (Köprülü 1987: 203-204). Fuad Köprülü'nün zikrettiği şahıs XIII. yüzyılda bölgeye gelerek tekkesini açan ve Köprülü'ye göre vakfiyesi mukayyet olan ve Hacı İbrahim Sultan'ın dedesi olduğu anlaşılan Hacı İbrahim'dir.

Üçüncü kuşak olup bizim çalışma konumuzu teşkil eden Hacı İbrahim Sultan ise, Akşehir'e bağlı Maruf Köyü'ne aşiretiyle birlikte iskân edildiği anlaşılan dedesi Hacı İbrahim'in öğretisini Akşehir yöresinde devam ettiren bir Rum (Anadolu) Ereni'dir. O, tesis etmiş olduğu vakfı ve buna bağlı müesseselerle günümüze kadar varlığını sürdüren bir manzûmenin de ortaya çıkmasına öncülük etmiştir. Vakıf mütevellîliği, halen soyundan gelenler tarafından devam ettirilmektedir.

1. Hacı İbrahim Sultan'ın Hayatı

Çalışmamızın konusunu teşkil eden Hacı İbrahim Sultan'ın dedesi Hacı İbrahim'in Türkiye Selçukluları'nın son dönemlerini ve İlhanlı hâkimiyetini idrak eden bir şahsiyet olduğu görülmektedir. Hacı Bektâş-ı Velî adına kaleme alınan Velâyetnâme adlı eserde ise Hacı Bektâş-ı Velî'nin halîfesi olarak Anadolu topraklarında irşad faaliyetinde bulunan İbrahim Hacı adlı bir şahsın menkıbesini görmekteyiz (*Velâyetnâme* 1177/1764: 56a-57a.). Velâyetnâme'de Hacı Bektâş-ı Velî ile bağlantısı zikredilen ve Dulkadirli bir çoban olarak belirtilen İbrahim Hacı'nın defnedildiği yerin ve zâviyesinin bugün Develi'ye bağlı Erikağacı Köyü'nde yer aldığına dâir bilgiler mevcuttur. Onun, Bektaşî Tarikatı'na bağlı olarak bu köy ve çevresinde zâviyeler açtığı ve Erikağacı Köyü'ndeki zâviyede onun soyundan gelenlerin mütevellîlik ve şeyhlik yaptıkları zikredilmektedir. Yine, Develi'de Erikağacı Köyü ile birlikte Havadan ve Madazı köylerindeki Hacı İbrahim zâviyelerinin, Hacı Bektaş'ın halîfesi İbrahim Hacı adına kurulduğu kabul edilmektedir. Birbirine yakın iki köyde aynı şahsa ait zâviyelerin bulunması da, İbrahim Hacı'nın yöre halkı tarafından kabul gördüğüne delil olarak gösterilebilir (Küçükdağ 2005: 416-421).

Burada verilen bilgilerden de hareketle, Develi ve Akşehir'de aynı dönemde yaşadıkları görülen bu iki şahsiyetin aynı kişiler olabileceği akla gelmektedir. Nitekim İbrahim Hacı'nın bir süre Develi'de kaldıktan sonra Akşehir'e geçmiş olabileceği de ihtimal dâhilindedir. Develi Erikağacı'nda bulunan türbesi de ona âit bir makam türbe veya ondan sonra burada faaliyet gösteren müridlerine âit bir türbe olabilir. Bu bilgiler doğrultusunda, Velâyetnâme'de Dulkadirli bir çoban olarak ismi zikredilen İbrahim Hacı'nın veya cemaatine bağlı dervişlerin, Hacı Bektâş-ı Velî'nin icâzet vermesiyle Kayseri ve Konya yörelerinde tekke ve zâviyeler açmış olabileceği düşünülebilir.

Hayatı hakkında fazla malumat bulunmayan Hacı İbrahim Sultan'ın ise, Hacı İbrahim'in torunu olarak babası Şeyh Hasan'dan devraldığı zâviyede, XIV. yüzyılda Maruf (Alanyurt) Köyü'nde bölge halkına İslâmiyeti anlatan gönül erlerinden biri olduğu görülmektedir. O, dönemin Maruf Karyesi (Köyü) ve civarında Anadolu halk İslâmı'nın oluşmasında etkili olmuştur. Nitekim türbenin karşısında yer alan Tekke Höyüğü'nün de Hacı İbrahim Sultan'ın faaliyetlerini yürüttüğü Maruf Köyü'nün eski yerleşim yeri olabileceği düşünülmektedir. Osmanlı tarihi açısından bakıldığında ise Hamidoğulları Beyliği, Orhan Gazi (1324-1362) ve I. Murad (1362-1389) dönemlerini idrak etmiş bir şahsiyettir denilebilir. Arşiv kayıtlarında onunla ilgili olarak, "eizze-i kirâmdan ve kutbu'l-ârifîn (ileri gelen azizlerden ve ariflerin kutbu)" isimlendirmeleri yapılmaktadır. (VGMA, *HD* 1143: v. 35)

Mustafa Cavit ise, Şeyh Hüseyin bin Hüsameddin-i Marûrî soyundan olduğunu iddia ettiği dede Şeyh İbrahim Velî'nin, Maruf Köyü'ne 680/1281-82 tarihinde Belh şehrinden hicret ettiğini iddia etmektedir. Ayrıca onun Rufâî Tarikatı'na bağlı olduğunu ve Maruf'ta vücuda getirdiği Rufâî Dergâhı'nda mürîdleriyle birlikte yaşadığını belirtmektedir. (Mangaltepe 1997: 49) Türbesi ile zâviyesine ait Akşehir'de Pazar yerinde H. 703/ M. 1303 tarihinde inşa edilen bir hamam vakfı ile Maruf Köyü'nde de diğer bir vakıf hamamın mevcut olup, bugün hamam ve zâviyenin harab şekilde olduğunu belirtmektedir. Yine Şeyh İbrahim Velî'nin Mevlânâ'ya kurbiyeti bulunduğunu da belirtmektedir (Mustafa Cavit 1934: 35).

Tarikat mensûbiyetiyle ilgili olarak ise, Rufâîlik, Mevlevîlik ve Bektaşilik'in ön plana çıktığı görülmektedir. Fakat Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Kuyûd-ı Kadîme Arşivi, Vakıf Kayıt Arşivi ve diğer muhtelif kayıtlarda Hacı İbrahim Sultan'ın tarikat mensûbiyetine dâir herhangi bir adlandırma ile de karşılaşmadığımızı belirtmek isteriz. Bu noktada daha önce belirttiğimiz üzere Velâyetnâme'de Hacı Bektaş Velî'nin halîfesi olarak zikredilen İbrahim Hacı'nın, İbrahim Sultan'ın dedesi olduğu ve Dediği Sultan'ın da Hacı İbrahim Sultan'ın müridi olduğu düşünülürse Bektâşîlik Tarikatı'yla bağlantısının olabileceği akla gelmektedir.

Hacı İbrahim Sultan ve babası Şeyh Hasan'ın mezarlarının da Akşehir'e bağlı Maruf Köyü'nde yer alan zâviye içerisinde yer aldığına dâir kaynakların şahitliği bulunmaktadır. Nitekim Vakıf Kayıt Arşivi'nde yer alan H. Rebîulevvel 1153/ M. Mayıs 1740 tarihli kayıt ile H. Zilkade 1188/M. 1774 tarihli bir diğer kayıt, her iki şahsiyetin de bu zâviyede medfûn olduğunu belirtmektedir (VGMA, *HD 1065*: v. 16; VGMA, *HD 1068*: v. 102).

2. **Hacı İbrahim Sultan Vakfı ve Vakfiyesi**

Hacı İbrahim Sultan'ı önemli kılan asıl özellik ise, XIV. yüzyılda kendi adıyla anılan vakfı kurdurması ve evlâdiyelik hale getirmesidir. Bir başka deyişle Anadolu'daki en eski mülhak vakıflardan birinin kurucusu olmasıdır. Zâviyesine ait vakfı ve bu vakfın mütevellîliği günümüze kadar kuşaktan kuşağa aktarılagelmiştir. Günümüzde ise vakıf mütevellîliği, aynı soydan Erkök Avcıoğlu tarafından devam ettirilmektedir. Avcıoğlu, vakfın mütevellîliğini 1980 yılında üzerine almıştır ve halen yürütmektedir.

Hâlen vakıf mütevellîsi Erkök Avcıoğlu'nda olan ve beş parça kağıttan müteşekkil söz konusu vakfiyenin ise oldukça yıpranmış olduğu, bazı satırlar okunamayacak hale geldiği ve kenarlarında bazı yerlerin de koptuğu görülmektedir. Daha önce Vakıflar Genel Müdürlüğü mütercimi Abdullah Tanrıkulu tarafından günümüz Türkçesine aktarılan, Mülhak Hacı İbrahim Velî Vakfı'na ait vakfiyenin çevirisi, vakfiyede geçen fakat çeviride belirtilmeyen âyet ve hadisler eklenerek ve eksik görülen bazı yerler tarafımızdan düzeltilerek aşağıda verilmiştir:

"Bismillâhirrahmânirrahîm. Allah'a hamd ve Nebîsi üzerine salât getiririm. Hamd, azamet ve celâl ile mevsûf, ezelen ve ebeden Kibriyâlık sıfatına hâiz ve mülkü zâil olmayan, burhânı zâhir, âdil ve melik olan Allah'a mahsustur. O'nun mülkü ve fazîleti ebedîdir, ihsânı boldur. Kullarından râzı olduğu kimseleri, ihsân ettiği mal ve mülkle muvaffak kıldı. Cenâb-ı Hakk'ın bekâ ve celâl sıfatlarına inanan kullarına va'ad ve ihsânını yerine getirdi. Allah'u Te'alâ teğayyur ve fenâdan münezzehtir. Yeri ve gökleri yaratan, havadaki kuşları rızıklandıran, Allah'tan başka ilah olmadığına şehâdet ederim. Yine şehâdet ederim ki Muhammed, Nebîlerin ve Resullerin en fazîletlisidir. Allah'ın salât ve selâmı O'na, ailesine, asfiyâya ve ashâb-ı etkiyâsının üzerine olsun.

Bu (hamd ve salât)ndan sonra; azîz-i samadânî, lütuf ve kerem sahibi, güzel ahlaklı, sırlara vâkıf, hakîkat erbâbının sözlerinin rumuzlarını keşfeden, Allah'ın muvahhid kulları üzerine lütuflarını yayan, fakir ve miskinlerin ihtiyaçlarını gideren, din ve milletin tâcı İbrahim bin eş-Şeyh er-Rabbânî, Seyyidu'l-'ârifîn Hüsâmeddîn Hasan el-Ma'rûfî, Allah babasının kabrini nurlandırsın, oğlunun bereketini devamlı kılsın ki O, dünyanın bir bulut gibi gelip geçici, serâb gibi aldatıcı olduğunu bildi. Dünyada ikâmet eden, misafir gibidir. Ve onun nimeti ise bir gölge gibi gelir geçer. Sa'îd olan, âhireti için çalışıp çabalayandır. Şakî ise, dünyada acele olarak eline geçene bakandır. Vakıf, faydaları devamlı olarak yenilenen ve gelirleri daimâ artmakta olan bir hasenedir. Seyyid-i Mürselîn ve kâ'idu gurru'l-muhaccelîn'in dediği üzere: "Ademoğlu öldüğünde amelinin sevabı kesilir, defter-i ameli kapanır yalnız: 1- İnsanların kendisinden faydalandığı ilim, 2- Kendisine dua eden hayırlı bir evlat 3- Sadaka-i câriyesi olanın defter-i 'ameli kapanmaz." İşte o sadaka-i cariye vakıftır. Cenâb-ı Hakka yaklaşmak, rızâsını kazanmak için, " Ne mal ne de evladın fayda verdiği, ancak Allah'a temiz bir kalple gelenin kurtulacağı günde"(ayeti)[1] ve Allah Resûlü'nün: "Yine O günde kişi ancak sadakası altında gölgelendiği zaman fayda verir."[2] buyurduğu üzere hâlis

1 Bkz. Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli, Türkiye Diyânet Vakfı, Ankara 1997, Şuarâ Sûresi(26. Sûre), 88-89. Ayetler.*("88. O gün ne mal fayda verir, ne de evlat. 89. Ancak Allah'a kalb-i selîm/temiz bir kalp ile gelenler istisnâ"*)

2 Bkz. *Sahîh-i Buhârî*, çev. Abdullah Feyzi Kocaer, Hüner Yayınları, Konya 2004, s. 152(Hadis No: 396).(*"Ebû Hureyre(r.a.) Hz. Peygamber(a.s.)'in şöyle buyurduğunu rivâyet etmiştir: Yedi kişi vardır ki, Allah bunları sadece kendi gölgesinin bulunduğu günde gölgesinde gölgelendirir: Adaletli devlet başkanı, Rabb'ine kulluk üzere yetişmiş bir genç, kalbi mescidlere bağlı bir kimse, Allah için birbirini seven Allah için birleşen ve ayrılan iki adam, güzel ve mevkî sahibi bir kadının kendisini(zinaya) çağırıp da: "Ben Allah'tan korkarım" diyen kimse, sağ elinin verdiği sol elinin bilemeyeceği derecede gizlice sadaka veren kimse, yalnız başına tenhada Allah'ı zikredip hatırlayan ve bu nedenle gözleri dolan kimse."*)

niyetle ve doğru bir düşünce ile tüm emlâkinden olan köyleri, mezrâları, üzüm bağlarını ve ıtlâk-ı sahîh olan tüm mal adını taşıyan eşyalarını vakf ve habs eyledi. Şunlar o cümledendir:

1. *Akşehir'e bağlı Karabulut Köyü'nün mescit ve mezarlıkları hariç bütün hudûd, hukûk ve tevâbiiyle birlikte tamamı,*
2. *Akşehir'e bağlı Karkın Köyü'nün tüm hudût, hukûk ve tevâbiiyle birlikte tamamı,*
3. *Akşehir şehir merkezi içinde yer alan Meydan Hamamı'nın tamamı,*
4. *Fakihler Köyü'nün yarısı ve buna izâfe edilen hak ve hukûkun yarısının tamamı,*
5. *Akşehir şehir merkezi içinde yer alan Subaşı bağı diye bilinen bağa nisbet edilen içinde ve dışında bütün hudûd ve hukûkları ile birlikte tamamı,*
6. *Nadir Köyü'nde bulunan bağın bütün hukûk, tevâbi', levâhık ve mensûbâtıyla birlikte tamamı,*
7. *Akşehir dışında Hacı Adil bağı diye söylenilen yerde bulunan bağın bütün hudûd, hukûk, vergi ve şırahânesiyle birlikte tamamı,*
8. *Maruf Köyü'nde Karka bağı adıyla meşhûr olan bağın bütün hudûd, hukûk, tevâbi' ve bütün müştemilatı ile birlikte tamamı,*
9. *Maruf Köyü'nde Kadı bağı adıyla meşhur olan bağın tamamı ve bu bağa izâfe edilen eşyaların tamamı,*
10. *Oskica/Osakça Köyü'nün on iki hisseden yedi hissesi ile dörtte bir hissesini ve buna izâfe edilen hukûk ve hudûd-ı erbaasıyla birlikte tamamı,*
11. *Maruf Köyü'ndeki arazî ve mezâri'in tamamını,*

zâhid, takvâ sahibi, kutb-ı evtâd, sâliklerin imamı, muhakkiklerin burhânı olan Maruflu vâkıf Şeyh Hacı İbrahim bin Şeyh Hasan'a (Allah bereketini dâim kılsın ve babasının kabrini nurlandırsın) âit ve bu zâtın zâviye-i şerîfinin ihtiyaçları için adı geçen köydeki arazî ile mezra'aların tamamını vakf ve habs eyledi. Vakfın gelirinden zâviyenin tamirine, yenilenmesine ve mücâvir olanlara, burada kalanların ve buraya gelip giden misafirlerin, muvahhidlerden fakirlerin ve Müslümanlardan miskinlerin yiyecek içecekleri ile zâviyenin yaygı, kandil ihtiyaçları için sarf edilmesini şart kılarak, vakf-ı sahîhi, sahîh-i şer'î ve habs-i sarîh-i mer'î ile vakfetti.

Allah korusun zâviye yıkılırsa ikinci ve üçüncü defa iâde ve ihyâ edilecek ve herhangi bir engelden dolayı tekrar yapılması mümkün olmazsa, Allah yeryüzüne vâris oluncaya kadar -ki o vârislerin en hayırlısıdır- fakirlere miskinlere sarf olunacaktır. Bu vakfın ibtâli, tebdîli, tahvîli kimseye helal değildir. Her kim bunu işittikten ve kabullendikten sonra vasiyeti değiştirirse günahı onu değiştirenleredir. Şüphesiz Allah (her şeyi) işitir ve (her şeyi) bilir. Vakfın ecri âlemlerin rabbi olan Allah'a mahsustur. Tevliyeti din ve milletin tâcı vâkıf Şeyh Rabbânî Hacı İbrahim'e bıraktı. Allah ömrünü ve bereketini dâim eylesin. Ondan sonra evlâdı ve evlâdının evlâdını batın tertîbi üzere mütevellî bıraktı. Erkek çocuğu bulunmadığı takdirde kız çocuğuna ve kız çocuğunun evlâdını kıyamete kadar mütevellî bıraktı.

Vakfı tescîl eden hâkim, bu vakfın sahîh ve lüzûmuna hükmetti. Ve buna (vakfiyeye) âdil temiz birçok kişiler şâhitlik etti. Ve 776 senesinde yazıldı. Hamd, yalnız bir olan Allah'a mahsûstur.

Şâhitler

Mevlânâ Kutbeddîn bin Hibetullâh

İmâm Taceddîn bin İbrahim

İmâm Abdulazîz bin Mehmed

Hacı Beğ bin Mihr

Veliköylü Şeyh Mehmed

Fakih bin Kemâleddîn

Ve diğer birçok Müslümanlar."[3]

Vakfiyenin aslı Arapça olup, 1,58 metre uzunluğunda ve 53 satırdan müteşekkildir. Vakfiyenin sonunda yer alan tarih, mütercim Abdullah Tanrıkulu tarafından "Hurrire sene seb'în ve seb'amie" yani

3 Bkz. Hacı İbrahim Sultan Vakfiyesi (Orijinal nüsha); VGM, *Defter (Konya Vakıf Defteri) 2176/158*: s. 303, 990/1582. (Hacı İbrahim Sultan Vakfiyesi Sûreti); VGM, *Defter 608-1*: 6 Cemâziyelâhir 1333/21 Nisan 1915. (Hacı İbrahim Sultan Vakfiyesi Sûreti).

"770 senesinde yazıldı" olarak okunmuştur. Fakat buradaki ifâdelere dikkatli bakıldığında "Hurrire fî sitte ve seb'în ve seb'amie" şeklinde yani "776 senesinde yazıldı" olarak okunması daha uygun görünmektedir. Dolayısıyla vakfiyenin H. 776/ M. 1374 tarihinde düzenlendiği görülmektedir. Fakat daha sonraki sûretlerinden birinde vakfiye tarihinin H. 770/ M. 1368 olarak kaydedildiği görülmektedir (VGMA, *Defter 608-1*: H. 6 Cemâziyelâhir 1333/ M. 21 Nisan 1915)(*Hacı İbrahim Sultan Vakfiyesi Sûreti*) Rıfkı Melül Meriç de, vakfiyenin H. 776/ M. 1374 tarihinde tanzim edildiğini ve takrîben 25X100 ebadında ceylan derisi üzerine yazıldığını belirtir (Meriç 1936: 199-203).

Vakfiyede geçen, "Maruflu vâkıf Şeyh Hacı İbrahim bin Şeyh Hasan'a âit…, … hâlis niyetle ve doğru bir düşünce ile tüm emlâkinden olan köyleri, mezrâları, üzüm bağlarını ve ıtlâk-ı sahîh olan tüm mal adını taşıyan eşyalarını vakf ve habs eyledi." ve …vakfı tescîl eden hâkim bu vakfın sahîh ve lüzûmuna hükmetti."[4] ifâdelerinden vakfa âit arazilerin mülkiyetinin Hacı İbrahim Sultan'a ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu arazileri ise Temliknâme-i Humâyûn yani bey tarafından verilen berât/ izin belgesi ile temellük ettiği/mülk edindiği görülmektedir.

Bu minvalde, Hacı İbrahim Vakfı'na ait emlâk ve arazilerin Şeyh Hasan'a âit olduğunu belirten ilk mülknâme, dönemin Akşehir Kadısı Harzemli Hibetullah tarafından hazırlandığı görülen, H. 21 Şaban 768/ M. 22 Nisan 1367 tarihli kayıttır. Sorkun Köyü'nün, Şeyh Hasan bin İbrahim tarafından merhum Kadı Mecdüddîn Mehmed Kutluğ-zâde Sadreddin'in oğlu Sadreddin Mahmûd'dan 1000 gümüş dirheme satın alındığına dâirdir.[5]

Hacı İbrahim Vakfı'na ait ikinci mülknâme, H. 1-10 Cemâziyelevvel 780/ M. 25 Eylül-4 Ekim 1378 tarihli Karahisâr-ı Develi Kadısı Ahmed bin Ali tarafından hazırlanan kayıttır. Subaşı adlı bağın, Hacı İbrahim bin Şeyh Hasan tarafından Emir Mahmud-zâde Mehmed Çelebi ile Paşa ve Mustafa adlı iki oğlundan 450 altın filoriye satın alındığına dâirdir (VGMA, *Defter 2176*: s. 303).

Dolayısıyla vakfiyede adı geçen köylerin ve bağların, Hamidoğulları devrinde Hacı İbrahim Sultan adına vakıf haline dönüştürüldüğü tahmin edilebilir. Nitekim beylikler devrinde Türk-İslâm kültürünün bölgeye yayılmasına vesile olacak bu tür kurumlar için tasarruflar yapıldığı bilinmektedir (Yediyıldız 2003:131-132).

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde söz konusu zâviye vakfına ait, H. 11 Zilhicce 1277/ M.20 Haziran 1861'de tahta çıkan Sultan I. Abdulaziz tarafından H. 8 Cemâziyelâhir 1282/ M. 29 Ekim 1865 tarihinde verilen bir berât kaydı da bulunmaktadır (VGMA, Defter: 179/85, Hüküm No: 475-476, 8 Cemâziyelâhir 1282/29 Ekim 1865). Bu kayıtta, vakfın Haremeyn-i Şerife/Muhteremeyn'e mülhak olduğu da belirtilmektedir. Ayrıca bu hususla ilgili 1915 tarihli bir kayıt daha bulunmaktadır.[6] Bu bağlamda İbrahim Sultan ve Şeyh Hasan Vakfı'nın bir dönemden sonra Haremeyn-i Muhteremeyn'e mülhak vakıflardan olduğu anlaşılmaktadır.

Mülhak vakıf[7] olarak tesis edildiği anlaşılan ve günümüzde de bu vasfı hâiz olan Mülhak Hacı İbrahim Sultan Vakfı, Osmanlı devrinde Evkâf Nezâreti'nin kontrolü altında olduğu anlaşılan, günümüzde ise Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından kontrol edilen ve mütevellîleri tarafından idâre olunan bir vakıf olarak göze çarpmaktadır. Nitekim Mülhak vakıf, genellikle şahısların kendi öz mülklerinden kurdukları ve vakfiyelerinde belirtilen usûle göre tayin olunan mütevellîler tarafından idare edilen sahih vakıflardır (Gülsoy 2012: 40). Bir başka deyişle vakıf işlerini ve vakıf mallarını işletme yetkisi evlâd-ı vâkıfdan olan mütevellîlerce yürütülmektedir.

Hacı İbrahim, adı geçen vakfı "Tevliyeti din ve milletin tâcı vâkıf Şeyh Rabbânî Hacı İbrahim'e bıraktı. Allah ömrünü ve bereketini dâim eylesin. Ondan sonra evlâdı ve evlâdının evlâdı batın tertîbi üzere mütevellî bıraktı. Şayet erkek çocuğu bulunmadığı takdirde kız çocuğuna ve kız çocu-

4 Bkz. *Hacı İbrahim Sultan Vakfiyesi*.

5 Erkök Avcıoğlu'nda bulunan metrûkâttan, 21 Şaban 768/22 Nisan 1367 tarihli mülknâme.

6 Erkök Avcıoğlu'nda bulunan metrûkâttan, 8 Şaban 1333/21 Haziran 1915.

7 **Mülhak Vakıflar:** 5737 sayılı Vakıflar Kanunu'na göre, mülga 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve yönetimi vakfedenlerin soyundan gelenlere şart edilmiş vakıflara mülhak vakıflar denilmektedir. Mülhak vakıflar, Anayasaya aykırılık teşkil etmeyen vakfiye şartlarına göre Meclis tarafından atanacak yöneticiler eliyle yönetilir ve temsil edilir. Mülhak vakıf yöneticilerinde aranacak şartlar ile yardımcılarının nitelikleri Vakıflar Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir. Mülhak vakıflar, diğer vakıflar gibi Vakıflar Genel Müdürlüğünün denetimine tâbidir. http://www.vgm.gov.tr/sayfa.aspx?Id=37 (16/11/2013)

ğunun evlâdını kıyamete kadar mütevellî bıraktı." ifâdeleriyle kendisini müteâkiben erkek evladı ve onun evlatlarını mütevellî olarak belirlemiştir. Erkek evlad olmadığı takdirde, bu görev kız evlada veya kız evladın çocuklarına tevârüs etmiştir. Nitekim vakfın evlâd-ı meşrût, yani mütevellîliğin babadan oğula geçtiğini ifade eden kayıtlar da bulunmaktadır **(**VGMA, *HD 1141*: v. 81). Ayrıca zâviyedâr ve mütevellîlik görevinin kız evlatlara verildiği de olmuştur. Bu durumu destekleyen bir kayıtta, Ümmühan bint-i Şeyh İbrahim'in vakfın zâviyedâr ve mütevellîsi olduğu ve vefatıyla birlikte H. 15 Safer 1258/ M. 28 Mart 1842 tarihli berâtla birlikte vakfın tevliyetinin eşit yetkilerle üç evlâdına (İbrahim, Mehmed Hurşid ve Şerife'ye) müştereken tevcîh edildiği görülmektedir.[8]

Hacı İbrahim Sultan Zâviyesi Vakfı'nın vakıf akarları arasında ise, birçok köy (Karabulut, Karkın, Fakihler, Nadir, Oskica), ticârî yapılar (hamam ve dükkan) ile tüm müştemilâtıyla birlikte bağlar (Subaşı bağı, Hacı Adil bağı, Karka bağı, Kadı bağı) ve bu bağlardaki su kuyuları, üzüm ezmek için kullanılan mengeneler ve şırahâneler/imalathâneler yer almaktadır.[9]

II. Mehmed (Fatih Sultan Mehmed) devrinde H. 881/ M. 1476'da tanzim edilen Akşehir vakıflarını gösterir Tahrir Defteri'nde ise vakıf gelirlerinin arttığı görülmektedir. Bunlar arasında, Yaka Yağsiyan Köyü, Yazı Yağsiyan Köyü, Yatköy, Dilkü Saray Köyü, Karabulut Köyü, Gürnes Köyü, Garkın Mezrası, Ulupınar Köyü, Tevekkel Mezrası (Ilgın'a bağlı), Kurugöl Köyü (Ilgın'a bağlı), Meydan Hamamı (Akşehir), Maruf Köyü'nde tahminen 31 çiftlik yer, şehir sınırında Balı Ağa bağı, Subaşı bağı, Eğrigöz Köyü'nde Çakır bağı, Nadir Köyü'nde bağ yeri, Nadir Köyü'nde bağ yerleri, zâviyeye bitişik bağ ve dükkanlar yer almaktadır (TK, KKA, *TTD Evkaf 564*: 49a). Yine 1584 yılına âit bir kayıtta, 10 nefer nüfusa sahip Mescid-i Küçük adlı Köyü'n öşür gelirlerinin de Maruf'taki zâviyeye vakıf olarak yazıldığı görülmektedir (Ertürk 2007: 164). Yine aynı dönemde, vakfiyede belirtilen köylere ilâve olarak Yaka Yağsiyan, Yazı Yağsiyan, Yatköy, Dilküsaray, Ulupınar, Kurugöl, Dere, Elefres, Ağuz Balık, Kozağacı köylerinin ve Tevekkel mezrasının öşürleri, Akşehir merkezinde kapan mukâtaası, Balı Ağa bağının geliri, Eğrigöz'de Çakır Bağı'nın geliri ile yine Akşehir'de demirci ve marangoz dükkanlarının gelirlerinin de vakfa kaydedildiği görülmektedir (Erdoğru 1994: 96, 142-143; Erdoğru 2014: 132-133). Dolayısıyla zâviye vakfının sâhip olduğu öşür, bağ, dükkan vesâir gelirleriyle Akşehir kazâsı ve Konya vilâyetinde yer alan vakıfların en zenginlerinden biri olduğu görülmektedir.

Vakfın, günümüzde gelir getiren iki mülkü olup bunlardan biri Meydan Hamamı olarak bilinen Çifte Hamam (Kadın-Erkek hamamı) ve hamamın yanındaki dükkandır. Zaman zaman türbe bahçesindeki ağaçların kesiminden de gelir elde edilmektedir. Ayrıca Vakıflar Bankası'nın mülhak vakıf statüsü olan B grubu kurucu ortağı olup temettû/ kâr payı da alınmaktadır.

3. **Hacı İbrahim Sultan Manzûmesi**

Osmanlı arşiv belgelerinde ve Hacı İbrahim Sultan'a ait vakfiyede Hacı İbrahim Sultan'a ait bir zâviye, mescid, hamam, imaret, medrese(Maruf Medresesi), matbah, türbe, hazîre, Karabulut Köyü'ndeki tarihi cami, Akşehir'de bir hamam ve dükkandan bahsedilmektedir. Bu mamûreden günümüze kadar gelenler ise, Hacı İbrahim Sultan Türbesi, Karabulut Köyü Camii, Akşehir Meydan(-Şifa) Hamamı ve hamamın bitişiğindeki dükkan'dır. Bunlar dışında, Hacı İbrahim Sultan soyundan gelen vakıf mütevellîsi Erkök Avcıoğlu'nda da muhtelif metrûkâtın olduğu görülmüştür.

3.1. **Zâviye**

Kaynaklarda söz konusu zâviyenin Hacı İbrahim Sultan Veli'nin babası Şeyh Hasan tarafından binâ edildiği belirtilmektedir (VGMA, *HD 1069*: v. 42; VGMA, *Defter 235/120*: 240). XIV. yüzyılda teşekkül eden zâviyede mütemekkin müritler ile gelip geçen yolcu ve misafirlerin iâşe ve ibâtelerinin zâviye vakfı aracılığıyla sağlandığı anlaşılmaktadır. Bir diğer tabirle XX. yüzyıla kadar varlığını sürdüren bu müessesenin, "imâret" kurumunun Anadolu'daki ilk örneklerinden biri olduğu görülmektedir.

Zâviye hâlen Akşehir'in kuzeydoğusunda Maruf (Alanyurt) Köyü'nün kuzeybatısında yer almaktadır. Güneyinde yer alan tekke ve hamamıyla bu yapı küçük bir külliyeyi andırmaktadır (Samur 1996: 92). Yaklaşık 14.000 metrekarelik bir bahçe içerisinde yer alan bir yapıdır. Bölge halkı tarafın-

8 Bkz. BOA, *EV.BKB*: 121/167, 11 Şaban 1258/17 Eylül 1842; BOA, *EV.MH*: 90/116(tarih yok); BOA, *EV.EMH*.: 155/96, 15 Safer 1258/28 Mart 1842; VGMA, *Defter 306/40*: s. 75.

9 Bkz. *Hacı İbrahim Sultan Vakfiyesi*.

dan "tekke" olarak bilinmektedir (Konyalı 1945: 365).

1476'da Mevlânâ Sinan tasarrufunda bulunan zâviyenin geliri 31528 akçe olup, 1483'te 34065 akçeye yükselmiştir. Zâviyenin 1500'deki mutasarrıfı ise Hacı İbrahim evlâdından Hacı İbrahim oğlu Hasan Çelebi olup, geliri 56231 akçedir (*TTD Evkâf 565*: 113b-114a). 1524'te 45383 akçe, 1584'te ise 82162 akçedir (*TTD Evkâf 584*: 97a-97b).

II. Bayezid devrinde H. 907/ M. 1501 tarihli ve Kanuni Sultan Süleyman devri H. 927/ M. 1521 ve H. 932/ M. 1525 tarihli Akşehir vakıflarını gösterir tahrir kayıtlarına göre Şeyh Hasan Zâviyesi'ne ait vakıflar ise, Maruf Köyü öşür gelirinin 3/4'ü, Garkın, Gürnes, Ulupınar, Yazı Yağsiyan, Tilkisaray, Yaka Yağsiyan ve Karabulut köylerinin öşür gelirlerinin tamamıdır. Vakfın, 1501 yılında 122.190; 1521'de 156.352; 1525 yılında 155.865 akçe geliri olduğu görülmektedir (Ceylan 1993: 41).

Zâviyenin 1 Mart 1269/13 Mart 1853 ve 28 Şubat 1269/12 Mart 1854 tarihi aralığındaki gelirleri ise şu şekilde tespit edilmiştir. Hamam kirası 21960 guruş olup, bu gelirin tamamı masraflar ve vazifelilere gitmiştir. Bu masraflar arasında, kayıtlı maaş 1098 guruş, muhasebe harcı 263 guruş, hamam yolunun tamiratı 6000 guruş, evlâd-ı vâkıf ve görevli mütevellîye ödenen 14598 guruştur (VGMA, *Defter 3177/115*; VGMA, *Defter 3146/25*: 45).

XV. ve XVI. yüzyıllarda, Hacı İbrahim Sultan Zâviyesi'nin toplamda Akşehir merkez, 18 köy ve 10 mezrada muhtelif gelirlerinin olduğu görülmektedir. Ayrıca bahsedilen yerlerde 9 bağ, 5 değirmen, 2 kapan, 4 dükkan, 2 hamam ve 3 zemin (yer) şeklinde gelirlerinin olduğu görülmektedir. Zâviye gelirlerinin büyük oranda köy ve mezralara âit öşür gelirlerinden teşekkül ettiği ortaya çıkmaktadır. Bunun dışında bağ, değirmen, kapan, dükkan, hamam, zemin (gelir getiren yer), kovan ve Akşehir gölü ürünlerinin de vakfın gelirleri arasında olduğu görülmektedir. Burada ilgi çeken bir husus da, bu dönemde Maruf Köyü'nde bir kapan yani bir kervansarayın olmasıdır. Vakfiyede geçen "Vakfın gelirinden … mücâvir olanlara, burada kalanlara ve buraya gelip giden misafirlere, muvahhidlerden fakirlere ve Müslümanlardan miskinlere" ifâdeleri de buranın işlek bir yol üzerinde olduğunu akla getirmektedir. Bu durum, Maruf Köyü'nün İshaklı-Akşehir ile Yunak-Akşehir yolu üzerinde bir kesişme noktası üzerinde olduğunu göstermektedir (Demir 2006: 137).

Bu bilgilerden hareketle, Hacı İbrahim Sultan Zâviyesi'nin Akşehir'de bulunan zâviyeler içerisinde en çok geliri olan zâviye olarak göze çarpmakta olduğu görülmektedir. Hatta Akşehir'deki bütün zâviye gelirlerinin toplamından daha fazla gelire sahip olduğu bilinmektedir.

3.2. **Hacı İbrahim Sultan Zâviyesi'nin Personeli**

Osmanlı'da küçük vakıflarda ve özellikle aile (zürrî) vakıflarda bütün idare mütevellîlerce yürütüldüğü halde, büyük vakıfların idâresinde nâzır, mütevellî, câbî ve kâtip gibi birçok görevli hizmet yapardı (İpşirli 1992: 529). Osmanlı devri büyük vakıflardan olduğu anlaşılan Hacı İbrahim Sultan Zâviyesi Vakfı'nda da yapılan şeyh, nâzır, zâviyedâr, kâtib, câbî, imam, hatîb, müezzin, ferrâş, duâgûy, cüzhân gibi muhtelif atamalara tesadüf etmek mümkündür. Bu atamaların, vakıf mütevellîsinin onayı ve kadının arzıyla yapılmakta olduğu görülmektedir.

3.2.1. **Hacı İbrahim Sultan Zâviyesi'nde Görevli Mütevellî, Şeyh, Zâviyedâr ve Kâimmakâm Mütevellîler**

Vakfın idaresi, onun muhafaza ve imarı, görev yapacak personelin uygun kimseler arasından seçilip temin edilmesi için lazım gelen faydalı tasarrufların yapılması ve hukuka uygun ve vakfın yararına olan işlerin icrası ve bu suretle elde edilecek gelirlerin vazîfelilere ve vakfın hizmet ettiği kişilere dağıtılması gibi hususların icrâsı şeklinde gerçekleşmektedir. Vakıf idaresi, mütevellî, nâzır ve kâimmakâm mütevellî denilen şahsiyetlere aittir.

Vakıflar, vâkıfların şartlarına göre mütevellîler tarafından idare edilmekte olup, bunların tasdîk ve gözetim işlerinden ise kadılık teşkilatı sorumludur (Köprülü 2005: 323-324). Mütevellîler, vakıf maslahatını ve işlerini düzenlemek ve icrâ etmek üzere tayin olunan kimselerdir. Bunlara "kayyım-ı vakf" ve "mütekellim-i ale'l-vakf" da denilmektedir (Öztürk 1995: 170).

Vakıfta görev yapan bir başka görevli de şeyhtir. Şeyhler daha çok tekke veya zâviyede dinî ve sosyal hizmetlerin yürütülmesinden sorumludurlar. Vakıf müesseselerinde görev alan bir diğer görevli ise zâviyedârdır. Bunlar da, genellikle zâviyeyi kuran kişinin soyundan geldikleri bilinen ve zâviye

kurucusuyla olan ilişkisini vesikalandıran küçük tekke şeyhleridir (Pakalın 1993: 648). Dolayısıyla şeyhlik ve zâviyedârlığın benzer görevleri icrâ ettikleri söylenilebilir.

Osmanlı Arşivi'nde, "İbrahim Sultan ve Şeyh Hasan Vakfı Zâviyesi" ve"İbrahim Sultan ve Şeyh Hasan Zâviyesi" şeklinde zikredilen zâviye, Osmanlı arşiv kayıtlarında daha çok zâviyeye yapılan atamalar ile bilinmektedir. Nitekim arşivde XX. yüzyılın başlarına kadar vakfın tevliyet, şeyhlik ve zâviyedârlık harcına dâir kayıtlar bulunmaktadır (VGMA, *Defter 3232/43,* 4 Mart 1333/4 Mart 1917). Bu bağlamda zâviyeye yapılan atamalardan ilki, mütevellî, şeyh, zâviyedâr ve kâimmakâm mütevellî atamalarıdır. Bu atamaların zaman zaman mütevellîlik ve zâviyedarlık, mütevellîlik ve şeyhlik gibi birlikte yapıldığı; zaman zaman da müstakil atamalar şeklinde olduğu görülmektedir. Bununla birlikte 1693 ve 1738'li yıllarda evlâd-ı vâkıf dışından da zâviyedârlık ve şeyhlik atamalarının yapıldığı görülmektedir. Yine 1786, 1795 ve 1860'lı yıllarda zâviyeye mütevellîlik yapanlar arasında vâkıf soyundan gelenlerin olduğu da göze çarpmaktadır.[10]

Dolayısıyla, Hacı İbrahim Sultan Vakfı'nda XVIII. yüzyıla kadar vakıf işlerinin evlâd-ı vâkıf soyundan gelen mütevellî, şeyh, zâviyedâr ve kâimmakâm mütevellîler tarafından faal bir şekilde yürütüldüğü, bu tarihten günümüze kadar ise tevliyet ve zâviyedârlık işlerinin müştereken (vakıf soyundan gelen şahıslardan birinin bu iki vazifeyi aynı anda yürütmesi) yürütüldüğü söylenilebilir.

3.2.2. Hacı İbrahim Sultan Zâviyesi'de Görevli Nâzırlar

Nâzırın görevi, mütevellînin vakıf hakkındaki tasarruflarına nezâret etmek ve vakıf işlerinde mütevellîye başvuru makamı olmasıdır. Fakat nâzır ve mütevellîsi ortak olan vakıflara da tesadüf olunmaktadır (Öztürk 1995:169-170). Hacı İbrahim Sultan Zâviye'sine ait vakfa da nâzırlık atamaları yapıldığı görülmektedir.[11] Bunlardan H. 1 Safer 1116/ M. 5 Haziran 1704 tarihli bir atamada, İbrahim Sultan zâviyesinin nâzırlığına Abdullah yeniden getirilmiştir (VGM, *HD 1069*: v. 41). Yine, zâviyeye karşılıksız nâzırlık yapan Hacı İbrahim'in vefâtıyla bu görev H. Receb 1169/ M. 1756'da oğulları Atâullâh ve Mehmed Said'e tevdî edilmiştir (VGM, *HD 1062:* v. 12). H. 9 Şevval 1233/ M. 12 Ağustos 1818 tarihli bir kayda göre de, bu görev günlük 5 akçe ile Seyyid Mehmed Halîfe'nin büyük oğlu Abdullah'ın oğlu olmaksızın vefâtıyla Seyyid Muhsin'e verilmiştir (VGM, *Defter 2179/133:* 270).

3.2.3. Hacı İbrahim Sultan Zâviyesi'nde Görevli Mutasarrıflar

Vakıf mutasarrıflığı, vakfın asıl sahibi olmayıp, vakfın gayr-i menkullerini tedâvül ettirmek selâhiyetine sahip olan kiracıdır. Arşivlerimizde, Hacı İbrahim Sultan Zâviyesi'ne yapılan mutasarrıflıkla ilgili birkaç kayda da rastlamaktayız.[12] Bunlardan birinde, zâviyenin 1483'teki mutasarrıfının Hacı İbrahim evlâdından Hacı İbrahim oğlu Hasan Çelebi olduğu görülmektedir (MCT, 116/1, s. 78). Yine aynı mutasarrıfın 1500'de de görevde bulunduğu görülmektedir (*TTD Evkâf 565*: v. 113b-114a. (1500). Diğer kayıtta vakıfta mutasarrıf olan Şeyh Hafız Ahmed'in görevi kötüye kullanmasından H. Safer 1161/ M. 1748'de bu görevin Şeyh İbrahim'e verildiği görülmektedir (VGM, *HD 1061*: v. 93).

3.2.4. Hacı İbrahim Sultan Zâviyesi'nde Görevli Ferrâşlar

Bu görevli, Osmanlı'larda cami, medrese, tekke, zâviye, mektep, han, hamam, kervansaray, gibi vakıf eserlerinin temziliğiyle ilgilenen, halı, kilim ve hasır gibi eşyaları serip toplayan hizmetli sınıfı için kullanılırdı (Yazıcı 1995: 408-409). Hacı İbrahim Sultan Zâviye'sinde de ferrâşlık atamalarına rastlanmaktadır.[13] Bunlardan H. 1 Safer 1133/ M. 2 Aralık 1720 tarihli kayıtta, belirli bir ücretle Şeyh Hasan'ın vefâtıyla yerine oğlu Şeyh Nuh geçmiştir (VGM, *HD 1069:* v. 43). Bir diğer kayıtta ise Mehmed Emin'in H. 29 Cemâziyelâhir 1212/ M. 19 Aralık 1797'de vefâtı ve çocuğu olmamasından dolayı bu görev Kadı Nâibi Fazlızâde Hacı Ebubekir tarafından Mehmed Emin'in kardeşi Abdulmennan'a tevdî edilmiştir (VGM, *HD 531*: v. 23).

3.2.5. Hacı İbrahim Sultan Zâviyesi'nde Görevli Kâtibler

Sözlükte ketebe(yazmak) fiilinden türeyerek ism-i fâil olan kâtip, "yazı işleriyle uğraşan kimse, yazıcı, muharrir" anlamlarında kullanılmaktadır. Osmanlı'larda kâtip zümresinin varlığına dâir ilk malûmât Orhan Bey devrine kadar uzanır (Afyoncu 2002:

10 Bkz. Tablo:1
11 Bkz. Tablo: 2
12 Bkz. Tablo 3
13 Bkz. Tablo: 4

49-53). Maruf Köyü'ndeki câminin bağlı olduğu Şeyh İbrahim bin Hasan Vakfı'na kâtib atamaları yapıldığı da görülmektedir.[14] Bu kayıtlardan birinde H. Şevval 1100/ M. 1689 tarihli atamada, bu görev Hüseyin'e yeniden verilmiştir (VGM, *HD 1141*: v. 80).

3.2.6. Hacı İbrahim Sultan Zâviyesi'nde Görevli Cüzhânlar

Şeyh İbrahim bin Şeyh Hasan vakfında cüzhânlık (namazlardan evvel Kur'ân-ı Kerim'den birer cüz okumakla görevli kişi) görevinin de yerine getirildiği görülmektedir. Cüzhan atamalarına dâir kayıtlar da tablo şeklinde belirtilmiştir.[15] H. Rebîulevvel 1162/ M. 1749 tarihli bir kayıtta adı geçen görevin Ahmed'den alınarak Hafız bin Hacı Ali'ye verildiği görülmektedir (VGM, *HD 1061*: v. 93).

3.2.7. Hacı İbrahim Sultan Zâviyesi'nde Görevli Duâgûy/Duâcılar

Vakıfta görevli kimselerden biri de duâgû/duâgûydur. "Duâ eden, duacı" anlamına gelen bu terim, Osmanlı'da saray, merkez ve esnaf teşkilatında duâ ile ilgili görevleri yerine getiren görevliler için kullanılan resmî ünvanı ifade etmekteydi. Bunların asıl vazifesi, vâkıfların öbür dünyayı olduğu kadar bu dünyayı da ilgilendiren bir takım arzularının gerçekleşmesi için Allah'a dua etmekti (Yediyıldız 1986: 169). Osmanlı tarihi kaynaklarında zaman zaman muarrif olarak da adlandırılan bu zümre, ekseriyetle güzel sesli ve güzel sözlü, ilmî ve edebî yönü kuvvetli kimseler arasından seçilirdi (Köprülü 2005: 276). Hacı İbrahim Zâviyesi'ne söz konusu vazifeyle ilgili atamaların da yapıldığı görülmektedir.[16] Zâviyeye söz konusu görevle ilgili yapılan atamalardan biri, H. 1 Ramazan 1115/ M. 8 Ocak 1704 tarihli bir kayıttır. Bu kayıtta Şeyh Hasan'ın binâ eylediği zâviyenin taâmiyyesinden iki akçe ile bu görevin Hasan'a verildiği görülmektedir (VGM, *HD 1069*: v. 41a).

3.2.8. Hacı İbrahim Sultan Zâviyesi'nde Görevli Câbîler

"Mal ve haraç toplamak" anlamına gelen "cebee" kökünden türeyen câbî, Osmanlı'larda vakıflara ait kira ve gelirleri toplayan görevliyi ifade etmektedir (İpşirli 1992: 529-530). Hacı İbrahim Sultan Zâviyesi Vakfı'yla ilgili arşiv kayıtlarında görülen bir diğer görevlendirme de, zâviye evkâfının câbîliğine yapılan atamalardır.[17] Bunlardan birinde, H. 1 Rebîulahir 1121/ M. 10 Haziran 1709 tarihinde câbi olan Hacı Hüseyin'in vefâtıyla bu göreve günlük üç akçe ile Mustafa getirilmiştir (VGM, HD 1069: v. 42).

Yukarıda verilen bilgi, belge ve yapılan atamalardan hareketle bu dönemde zâviyenin içerisinde barındırdığı manzûmeyle XX. yüzyıla kadar Anadolu'da aktif bir rol oynayan büyük bir vakıf zâviyesi olduğu görülmektedir. Vakfın hayâtiyetini sürdürmesinde, evlâd-ı vâkıfdan gelenlerin takibatı ve gayretlerinin de etkili olduğu ortadadır.

4. **Türbe**

Hacı İbrahim Sultan Türbesi'nin taç kapısı üzerinde yer alan inşâ kitâbesinin günümüz Türkçesi'ne aktarılmış metni şu şekildedir: "Bu mübârek imâretin inşâsını merhûm ve mağfûr Şeyh Hasan'ın oğlu, Allah kendisini gufrâna gark etsin ve cennetlerin ortasında oturtsun, şeyhlerin ve âriflerin melîki, evliyânın haleflerinin hülâsası Hacı İbrahim 1 Zilhicce 771/26 Haziran 1370 yılında emretti."

Dolayısıyla kitâbesi H. 1 Zilhicce 771/ M. 26 Haziran 1370 tarihine tekâbül eden türbenin, vakfiyenin tanzîminden (H. 776/M. 1374) beş sene evvel ve Hamidoğulları döneminde Hacı İbrahim'in emriyle yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Bu dönemde Hamidoğulları tahtında İlyas Bey'in oturduğu görülmektedir (Uzunçarşılı 2008: 51).

Türbede daha önce yer alan sandukalardan birinin (çalınan sandukanın) Şeyh Hasan'a, birinin Hacı İbrahim'e ve üçüncüsünün de Şeyh Hasan'ın karısına veya Ecem Paşa adlı bir dervişe ait olduğu kabul edilmektedir.

5. **Sanduka**

Hacı İbrahim Sultan'la ilgili bir diğer önemli husus ise, türbeye ait üç sandukanın olduğu, bunlardan Hacı İbrahim Sultan'ın babası Şeyh Hasan'a ait olduğu bilinen sandukanın yıllar önce türbeden çalındığı ve halen Berlin "Doğu Asya ve İslâm Sanatları Müzesi"nde olduğudur.

Söz konusu sandukanın Türkiye'ye iâdesi için, "Siyâsî bir teşebbüsle bu eserlerimiz Almanya'dan

14 Bkz. Tablo: 5
15 Bkz. Tablo: 6
16 Bkz. Tablo 7
17 Bkz. Tablo 8

geri alınamaz mı?" diyerek kendi devrinde kültürel mirasımızın yapı taşı olan bu eserin iâdesine dikkat çeken ilk şahsiyet de İbrahim Hakkı Konyalı'dır. Bu talebin bir uzantısı olarak, vakıf mütevellîsi Erkök Avcıoğlu da Berlin'deki Hacı İbrahim Sultan'a âidiyeti kabul edilen sandukanın ait olduğu türbeye getirilmesi için hukukî ve medyasal bir süreç başlatmış, ayrıca bilim dünyasının konuya olan ilgisini çekmek için de bir takım yazılar kaleme almıştır.[18]

6. **İmâret**

Türkçesi, "aşhâne/aşevi" olan bu kelime, "umrân, bir yeri mamur ve abadan etmek" anlamlarına gelmektedir (Kâmus-ı Türkî 1317: 950). Medrese talebelerine, fakirlere, gariplere ve her isteyene bedava yiyecek dağıtmak üzere kurulmuş hayır müesseseleridir (Sertoğlu 1986: 161). Türk İslâm tarihinde, cami, medrese, aşhâne, hastane, misafirhâne, hankâh ve türbe yapılarının tamamı için bu tabir kullanılmakla birlikte, özel anlamda daha çok aşevi için de kullanılmaktaydı.

Hacı İbrahim Sultan manzûmesinin de, kendi döneminde gerek aşevi olarak gerekse içinde barındırdığı binalarla bir imâret özelliği gösterdiği görülmektedir. Hacı İbrahim Sultan Zâviyesi'nde de vakfiyede belirtilen esaslara mutâbık olarak, âyende ve revendeye it'âm-ı ta'âm eylemek yani gelen gidenlere yemek yedirme esasına dayalı olarak matbah/aşevi hizmetlerinin yürütüldüğü görülmektedir (VGMA, *HD 1141*: s. 161; VGMA, *Defter 235/120*, 1 Safer 1129/15 Ocak 1717).

7. **Medrese**

Osmanlı arşiv kayıtlarında Maruf'ta "Şeyh Hasan Medresesi"nden bahsedilmesi, bu bölgede Türkiye Selçukluları dönemi ve beylikler döneminde faal olan, Osmanlı döneminde de XVII. yüzyıla kadar varlığı bilinen bir medresenin varlığını ortaya koymaktadır (BOA, C.EV., 2/137, 20 Zilhicce 1078/1 Haziran 1668). Dönemin kadısı Ahmed Efendi tarafından yazılan arzda, bahsi geçen medresenin 1668'li yıllarda boş ve harab bir halde olmasından dolayı bazı kadıların bu yapıyı makamlarına ilhâk ettikleri yani bir nevi zimmetlerine geçirmeye çalıştıkları belirtilmektedir. Ayrıca vakfedenin şartının aksine ellerindeki zâviyedârlık berâtı ile ehil olmayan kimselerin medrese üzerine tasarruf ettikleri anlaşılmaktadır. Bu sebeple medresenin, dönemin Akşehir müftüsü İbrahim'in aynı zamanda müderrisi olduğu Sahib Ata Medresesi'ne ilhâk edildiği görülmektedir (BOA, İE.EV., 2/137, 20 Zilhicce 1078/1 Haziran 1668).

H. 15 Rabiülevvel 1092/ M. 4 Nisan 1681 tarihine ait bir belgede de, bu dönemde Sahib Ata Medresesi'ne ilhâk edildiği bilinen Şeyh Hasan Zâviyesi'nin bir medrese olduğu, el-Hâc Hasan Medresesi adı altında medrese göstererek üzerine tevcîh ettiren şahıstan şikâyetçi olunmasından ve zâviyeye evlâdiyet ve meşrûtiyet üzere mütevellî olan Şeyh Yusuf'un Şeyhülislâm Yahya Efendi'ye yazdığı yazıya verilen cevaptan anlaşılmaktadır. Nitekim zâviye, dönemin Akşehir Kadısı Abdullah Efendi tarafından yazılan arza verilen cevâbî yazıda eskiden olduğu gibi Hacı İbrahim Velî soyundan gelen Yusuf Efendi'nin tasarrufuna verilmiştir (BOA, İE.EV. *5/570*, 15 Ra 1092/4 Nisan 1681).

8. **Şeyh İbrahim bin Şeyh Hasan Camii**

Arşiv belgelerinden hareketle, vakfa âit bir hizmet müessesesi olarak Maruf Köyü'nde Şeyh İbrahim bin Şeyh Hasan Camii'nin varlığını tespit edebilmekteyiz. Buradan hareketle muhtemelen Hacı İbrahim Sultan tarafından yaptırılan söz konusu câminin, aynıyla intifâ olunan bir hayır müessesesi olduğu görülmektedir. Nitekim câmiye yapılan imam ve hatiplik atamaları da bu durumu ortaya koymaktadır.[19]

9. **Karabulut Camii**

Hacı İbrahim Vakfı'na ait diğer bir cami ise Karabulut Köyü Camii'dir. Bu camiye ait de bir takım atamalar yapılmıştır. Söz konusu cami, restorasyonu yapılarak yakın dönemde tekrar ibadete açılmıştır.[20]

10. **Zâviyeye Âit Maruf'ta Bulunan Hamam**

Hacı İbrahim Sultan Zâviyesi Vakfı'na ait bir hamamın, Maruf'taki manzûme içerisinde yer aldığı bi-

18 Erkök Avcıoğlu'nun sözkonusu mücadeleyi kaleme aldığı yazıları için bkz. Erkök Avcıoğlu, "Su Uyur Düşman Uyur Türbe-i Hicrân Uyumaz I", *Pervasız Gazetesi*, Akşehir, 18 Kasım 2011; Erkök Avcıoğlu, "Su Uyur Düşman Uyur Türbe-i Hicrân Uyumaz II", *Pervasız Gazetesi*, Akşehir, 24 Kasım 2011; Erkök Avcıoğlu, "Vakıfnâmedeki Bazı Hususlar", *Şeyh Hacı İbrahim Sultan Velî el-Marûfî Hazretlerini Vefatının 649. Yılı Panel*, Akşehir-12 Ekim 2012.

19 Bkz. Tablo 9

20 Bkz. Tablo 10

linmektedir. Söz konusu yapının, külliye içerisinde yer alan ve zâviyede kalanların ihtiyaçlarını gören bir hamam olduğu anlaşılmaktadır. Fakat bu yapı günümüze kadar intikâl etmemiştir. Kalıntıları ise, türbenin yer aldığı bahçenin girişinde ve sol tarafta yer almaktadır.

11. Hacı İbrahim Velî Hamamı / Meydan Hamamı

Vakfa âit ve günümüze kadar intikâl eden çifte hamamın da dönemin Akşehir'inde hizmet verdiği anlaşılmaktadır. Hamamın tarihsel süreçte, "Subaşı Hamamı, Emir Şerâfeddin Hamamı, Hacı İbrahim Velî Hamamı, Çarşı Hamamı, Aşağı Hamam, Cumhuriyet Meydan Hamamı, Meydan Hamamı" adlarıyla anıldığı görülmektedir (Konyalı 1945: 409).

Hamam kitâbesinde günümüz Türkçesi'yle, "Bu imâretin inşâsı büyük, yardım edici, Subaşı Emir Şerâfeddin Ahmed tarafından emredildi. (730/1329)" yazılıdır. Kitâbesinden hareketle bu yapının H. 730/ M. 1329 tarihinde Emir Şerafeddin Ahmed Subaşı tarafından binâ ettirildiği anlaşılmaktadır. Adı geçen şahsın, bu dönemde Akşehir'e hâkim olan Hamidoğulları'nın emirlerinden biri olduğu tahmin edilmektedir (Konyalı 1945: 411). H. 776/ M. 1374 tarihli vakfiyede, hamamın zâviye vakfına aidiyeti belirtilmektedir. Dolayısıyla hamamın inşâsından 46 yıl sonra Şeyh Hacı İbrahim Sultan tarafından satın alınarak vakıf mülkiyetine dâhil edildiği görülmektedir. Yine Fatih, II. Bayezid ve III. Murad devrine ait tahrir defterlerinde de hamamın vakfa aidiyeti yinelenmiştir (Akşehir Belediyesi Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri, 2012: 75).

Arşiv kayıtlarında söz konusu hamamla ilgili pek çok kayda rastlamak mümkündür.[21] Günümüzde Meydan Hamamı olarak bilinen bu hamam şehir merkezinde Selçuk Mahallesi İnönü Caddesi'nde Batı Cephesi Karargâhı Müzesi'nin yanında yer almaktadır.

12. Hazîre

Türbenin de içerisinde yer aldığı bahçede, içerisinde Roma ve Bizans dönemine ait bir takım sunak parçaları, mermer sütun kâideleri ve başlıkları, muhtelif mimarî parçalar, Karamanlıca olduğu tahmin edilen mezar yahut yazıt parçaları yer almaktadır. Ayrıca Osmanlı dönemine ait mermer mezar taşları ve sandukaların yer aldığı da görülmektedir. Akşehir Müze Müdürlüğü tarafından yapılan envanter kaydında bu eserlerin 22 adet olduğu tespit edilmiş ve bu eserler müze tarafından teslim alınmıştır. Bunlardan birisi H. 1282/ M. 1865-66 tarihine ait olup bahçede yer almaktadır. Bahçede üzerinde tarih olmayan birkaç Osmanlı mezar taşı da görülmüştür.

Bütün bu kayıtlar, zâviyeye ait eski bir hazîrenin olduğunu ve içerisinde bir çok mezarın yer aldığını ortaya koymaktadır. Hazîrede yer alan Roma devri mezar parçaları da hazîrenin bulunduğu bölgenin daha önce Roma yerleşimi olduğunu göstermektedir.

13. Aile Sandığından Çıkan Metrûkât

Halen vakıf mütevellîliğini yürüten Erkök Avcıoğlu, kuşaktan kuşağa aktarılan metrûkâtı muhafaza etmekedir. Bunlar arasında, Hacı İbrahim Sultan Vakfiyesi, tevliyete ait belgeler, yazma Kur'an nüshaları, cevşen, okka-divit, tesbihler bulunmaktadır.

Sonuç

Hacı İbrahim Sultan Velî'nin, kendi çağında (XIV. yüzyıl) tesis ettiği vakıf külliyesiyle Nasreddin Hoca, Seyyid Mahmud Hayranî ve Nimetullah Nahcivânî gibi Akşehir'in manevî mimarlarından biri olduğu anlaşılmaktadır.

Kaynaklarda tarihî şahsiyeti ile ilgili fazla malumata rastlanmamasına rağmen, geride bıraktığı vakfiyesi, mülkiyet kayıtları ve arşivlerde yer alan vakfıyla ilgili birçok belge sâyesinde onu, vakfını ve kurduğu manzûmenin ihtişâmını görebilmekteyiz. Zâviyeye yapılan muhtelif atamalar ve adıyla anılan vakfın gelirleri itibariyle Akşehir'deki en büyük vakıf olması da bu manzûmenin icrâ ettiği fonksiyonu gözler önüne sermektedir.

21 Bkz. VGMA, *Defter 4177/2*, *30 Teşrîn-i sâni 1306/12 Aralık 1890;* VGMA, *Defter 4122/117*, 2 Zilkade 1309/29 Mayıs 1892; VGMA, *Defter 4117/188*, 29 Cemâziyelâhir 1308/9 Şubat 1891; VGMA, *Defter 4122/72*, 29 Ramazan 1309/27 Nisan 1892; VGMA, *Defter 4119/493*, 20 Receb 1309/19 Şubat 1892; VGMA *Defter 4122/44*, 22 Şaban 1309/22 Mart 1892; VGMA, *Defter 4122/53*, 7 Ramazan 1309/5 Nisan 1892; VGMA, Defter *4133/117*, 22 Şubat 1314/6 Mart 1899; BOA, İ.ŞD. 117/7039, 24 N 1309/22 Nisan 1892; VGMA, *Defter 4119/409*, 2 Safer 1309/7 Eylül 1891; BOA, *BEO. 4200/314997*, 25 Şaban 1331/30 Temmuz 1913; VGMA, *Defter 3202/34*, 27 Şubat 1329/12 Mart 1914; *AŞS. 29*: s. 248, Hüküm No: 3; *AŞS. 29*: s. 331-332, Hüküm No: 28.

Manzûmesinden günümüze kadar intikal eden vakfiyesi, türbesi, kitâbesi, sanduka, arşiv belgeleri ve son dönem araştırmacılarının çalışmalarından hareketle, Hacı İbrahim Sultan'ın tarihî şahsiyeti ortaya çıkmakla birlikte, kurmuş olduğu vakfın günümüze kadar devam etmiş olması da, Anadolu'da teşekkül eden en eski vakıflardan biri olduğunu ortaya koymaktadır.

Akşehir'in somut ve soyut kültürel mirasının ortaya çıkarılması ve tanıtılmasında, Hacı İbrahim Sultan önemli bir figürdür. Bu bağlamda özellikle Almanya'da bulunan sandukanın Türkiye'ye iâdesiyle ilgili olarak daha önce vakıf mütevellîsi Erkök Avcıoğlu tarafından mahkemeyle kazanılan sürecin sürdürülmesi en büyük temennimizdir.

Kaynaklar

1. **Arşiv Kaynakları**

1.1. **Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)**

BOA, C.EV., 2/137, 20 Zilhicce 1078/1 Haziran 1668; BOA, İE.EV., 2/137, 20 Zilhicce 1078/1 Haziran 1668; BOA, İE.EV., 5/570, 15 Ra 1092/4 Nisan 1681; BOA, EV.MH., 90/116(tarih yok); BOA, EV.EMH., 155/96, 15 Safer 1258/28 Mart 1842; BOA, EV.BKB, 121/167, 11 Şaban 1258/17 Eylül 1842; BOA, İ.ŞD, 117/7039, 24 N 1309/22 Nisan 1892;BOA, BEO, 4200/314997, 25 Şaban 1331/30 Temmuz 1913. (Diğer kaynaklar tablolarda belirtilmiştir.)

1.2. **Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGMA)**

VGMA Defter: 235/120, 1 Safer 1129/15 Ocak 1717; VGMA Defter, 306/40, s. 75; VGMA, Defter: 179/85, Hüküm No: 475-476, 8 Cemâziyelâhir 1282/29 Ekim 1865; VGMA, Defter: 02176.00158, s. 303; VGMA Defter: 4177/2, 30 Teşrînisâni 1306/12 Aralık 1890; VGMA Defter: 3177/115; VGMA Defter: 3146/25, s. 45; VGMA Defter: 4117/188, 29 Cemâziyelâhir 1308/9 Şubat 1891; VGMA Defter: 4119/409, 2 Safer 1309/7 Eylül 1891; VGMA Defter: 4119/493, 20 Receb 1309/19 Şubat 1892; VGMA Defter: 4122/44, 22 Şaban 1309/22 Mart 1892; VGMA Defter: 4122/53, 7 Ramazan 1309/5 Nisan 1892; VGMA Defter: 4122/72, 29 Ramazan 1309/27 Nisan 1892; VGMA Defter: 4122/117, 2 Zilkade 1309/29 Mayıs 1892; VGMA Defter: 4133/117, 22 Şubat 1314/6 Mart 1899; VGMA Defter: 3202/34, 27 Şubat 1329/12 Mart 1914; VGMA Defter: 608-1, 6 Cemâziyelâhir 1333/21 Nisan 1915.(Hacı İbrahim Sultan Vakfiyesi Sûreti); VGMA Defter: 3232/43, 4 Mart 1333/4 Mart 1917. (Diğer kaynaklar tablolarda belirtilmiştir.)

1.2.1. **Hurufât Defterleri (HD)**

VGMA, HD 1065: v. 16; VGMA, HD 1068: v. 102; VGMA, HD 1069: v. 42; VGMA, HD 1141: s. 81, 161; VGMA, HD 1143: v. 35. (Diğer kaynaklar tablolarda belirtilmiştir.)

1.2.2. Diğer Vakıf Kayıtları

1.3. **Tapu Kadastro Arşivi**

TK.KKA.TTD Evkâf 565: vr. 113b-114a.

TK.KKA.TTD Evkâf 584: vr. 97a-97b.

TK.KKA.TTD Evkâf 564: s. 49a. (Diğer kaynaklar tablolarda belirtilmiştir.)

1.4. **Akşehir Şer'iyye Sicilleri**

Akşehir Şeriyye Sicili(AŞS), Numara: 29, s. 248, Hüküm No: 3; AŞS, Numara: 29, s. 331-332, Hüküm No: 28.

2. **Araştırma Eserler**

AFYONCU, Erhan-Recep Ahıskalı (2002) "Kâtip", *DİA*, TDV, Ankara, c. 25, s. 49-55.

Akşehir Belediyesi Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri (2012), Köroğlu Matbaası, Akşehir.

AVCIOĞLU, Erkök (2011). "Su Uyur Düşman Uyur Türbe-i Hicrân Uyumaz I", *Pervasız Gazetesi (18 Kasım 2011)*, Akşehir.

AVCIOĞLU, Erkök (2011). "Su Uyur Düşman Uyur Türbe-i Hicrân Uyumaz II", *Pervasız Gazetesi (24 Kasım 2011)*, Akşehir.

AVCIOĞLU, Erkök (2012). "Vakıfnâmedeki Bazı Hususlar", *Şeyh Hacı İbrahim Sultan Velî el-Marûfî Hazretlerini Vefatının 649. Yılı Panel*, Akşehir-12 Ekim 2012.

YEDİYILDIZ, Bahaeddin (2003). *XVIII. Yüzyılda Türkiye'de Vakıf Müessesesi-Bir Sosyal Tarih İncelemesi*, TTK, Ankara.

GÜLSOY, Ufuk (Yay.Haz. Vahdettin ENGİN vd.) *Bir Medeniyetin İzdüşümü Vakıflar* (2012), Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, İstanbul.

CEYLAN, Alaeddin (1993). *Kanuni Zamanında Akşehir Kazası*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Konya.

DEMİR, Alpaslan (2006). "Tahrir Defterlerine Göre Akşehir Zâviyeleri", *Doğumunun 65. Yılında Prof. Dr. Tuncer Baykara'ya Armağan-Tarih Yazıları*, Derleyen: Akif Erdoğru, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.

ERDOĞRU, M. Akif (1994). "Karaman Vilâyeti Zâviyeleri", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, Sayı: 9, İzmir.

ERDOĞRU, M. Akif (2004). "Murad Çelebi Defteri: 1483 Yılında Karaman Vilâyetinde Vakıflar-III", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, Sayı: 19, İzmir.

ERTÜRK, Volkan (2007). *XVI. Yüzyılda Akşehir Sancağı(Tahrir Defterlerine Göre)*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara.

GÜNDOĞDU, Hamza (1991). "Develi/Havadan Köyü Külliyesi", *Belleten*, S. LV/213, Ağustos.

Hacı İbrahim Sultan Vakfiyesi.

İPŞİRLİ, Mehmet (1992). "Câbî", *İA*, TDV, c. 6, İstanbul.

İPŞİRLİ, Mehmet (1994). "Duâgû", *İA*, TDV, c. 9, İstanbul.

KONYALI, İbrahim Hakkı (1945). *Nasreddin Hocanın Şehri Akşehir-Tarihî Turistik Kılavuz*, Numune Matbaası, İstanbul.

KÖPRÜLÜ, Fuad (1987). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.

KÖPRÜLÜ, M. Fuad (2005). "Vakıf Müessesesine Dâir Araştırmalar", *İslâm ve Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları ve Vakıf Müessesesi*, Akçağ Yayınları, Ankara.

Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli (1997). Türkiye Diyânet Vakfı, Ankara.

KÜÇÜKDAĞ, Yusuf (2005). "Hurufât Defterlerine Göre Osmanlı Dönemi'nde Develi Kazasının Tekke ve Zâviyeleri", *Türk Tasavvuf Araştırmaları*, Çizgi Kitâbevi, Konya.

MANGALTEPE, İsmail (1997). *16 Yüzyıl Başlarında Akşehir Vakıfları*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Van.

MERİÇ, Rıfkı Melül (1936). *Akşehir Türbe ve Mezarları*, Devlet Basımevi, İstanbul.

Mustafa Cavit (1934). *Akşehir Kitâbeleri ve Tetkîkât(Kitâbeler-Türbeler-Mezarlar)*, Muğla Halk Matbaası, Muğla.

ÖZBEK, Yıldıray (1994). "Şeyh Hacı İbrahim Tekke veya Manzûmesi", *Vakıflar Dergisi*, S. XXIV,.

ÖZTÜRK, Nazif (1995). *Elmalılı M. Hamdi Yazır Gözüyle Vakıflar(Ahkâmu'l-Evkâf)*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.

PAKALIN, Mehmet Zeki (1993). Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü III, MEB, İstanbul.

Sahîh-i Buhârî (2004). çev. Abdullah Feyzi Kocaer, Hüner Yayınları, Konya.

SAMUR, Tahsin (1996). *Akşehir'deki Türk Mimari Eserleri*, Altunarı Ofset, Konya.

Velâyetnâme-i Hazreti Hünkâr Hacı Bektâş-ı Velî, müstensih. Derviş Ali Girîdî (H.1177/M.1764). Hacı Bektaş Yazma Eserler Kütüphanesi. No: 119.

YAZICI, Tahsin -Mehmet İpşirli (1995), "Ferrâş", *İA*, TDV, İstanbul.

3. ***Erkök Avcıoğlu'nda Bulunan Metrûkâttan***

Erkök Avcıoğlu'nda bulunan metrûkâttan, 21 Şaban 768/22 Nisan 1367 tarihli mülknâme.

Erkök Avcıoğlu'nda bulunan metrûkâttan, 8 Şaban 1333/21 Haziran 1915.

EKLER

1. **Tablolar**

Tablo 1: Zaviyeye Yapılan Mütevellî, Şeyh, Zâviyedâr ve Kâimmakâm Mütevellî Atamaları

Göreve Getirilen ve Vazîfesi	Görevden Alınan/Önceki Görevli	Atama türü veya gerekçesi	Ücret/Günlük	Belge No	Tarih
Seyyid Ali (evlâd-ı vâkıf dışından) Zâviyedârlık ve şeyhlik	---	İlk atama	13 akçe	VGMA, HD, Numara:1141, v. 81.	Şaban 1104/1693
Ali(evlâd-ı vâkıf dışından)/Zâviyedârlık ve şeyhlik	---	Tecdîd/Yeniden atama	Günlük 10 akçe ve yıllık 2 müdd buğday	VGMA, HD, Numara:1141, v. 81.	Şaban 1104/1693
Şart-ı vâkıf evlâdına iâde	Seyyid Ali	Gadr/Görevi kötüye kullanma	---	VGMA, HD, Numara:1141, v. 81.	Rabîulâhir 1105/1693
Abdullatîf (ders verme şartı ile) Şeyhlik ve tevliyet	---	Gadr/Görevi kötüye kullanma	---	VGMA, HD, Numara:1141, v. 80.	Muharrem 1112/1700
Nuh bin Hasan (evlâd-ı vâkıf) Şeyhlik	İbrahim	Vefât	8 akçe	VGMA, HD, Numara:1069, v. 44; BOA, İE.EV., 43/4870.	1 Zilkade 1133/24 Ağustos 1721; 13 Zilhicce 1133/5 Ekim 1721.
Halil bin Musallâ/ Tevliyet	---	---	---	BOA, AE.SAMD.III, 132/12978.	23 Şaban 1135/29 Mayıs 1723
Hacı İbrahim Halîfe/kardeşinin erkek evladı/Zâviyedârlık	Abdullatif Efendi	Vefât	10 akçe	VGMA, HD, Numara:1143, v. 35.	Muharrem 1139/1726
Şeyh Mehmed bin Şeyh İbrahim/Zâviyedârlık ve tevliyet	Şeyh İbrahim	Vefât	---	VGMA Defter: 243/46, s. 90.	4 Cemâziyelâhir 1141/5 Ocak 1729
Seyyid Musa bin Seyyid Ali (evlâd-ı vâkıf dışı) Şeyhlik	Nuh bin Hasan	Vefât ve erkek çocuğu olmaması	8 akçe	VGMA, HD, Numara:1068, v. 102.	Cemâziyelevvel 151/1738
Şeyh İbrahim bin Şeyh Mehmed (evlâd-ı vâkıf)/ Şeyhlik	Seyyid Musa bin Seyyid Ali	Gadr/Görevi kötüye kullanma	”	VGMA, HD, Numara:1068, v. 102.	Cemâziyelevvel 151/1738

Göreve Getirilen ve Vazîfesi	Görevden Alınan/Önceki Görevli	Atama türü veya gerekçesi	Ücret/Günlük	Belge No	Tarih
İbrahim/zâviye-dârlık	İbrahim bin Mehmed	Görevden alma	”	VGMA, HD, Numara:1061, v. 93.	1162/1748
Şeyh İbrahim bin Şeyh Mehmed (evlâd-ı vâkıf)/ Şeyhlik	Şeyh İbrahim bin Şeyh Mehmed	Tecdîd/Yeniden Atama	”	VGMA, HD, Numara:1061, v. 94.	Muharrem 1164/1750
Şeyh Hafız Mehmed/erkek evlad (evlâd-ı vâkıf)/ Şeyhlik	Şeyh İbrahim bin Şeyh Mehmed	Vefât	”	VGMA, HD, Numara:1062, v. 12.	Receb 1169/1756
Şeyh Hafız Mehmed (evlâd-ı vâkıf)/Şeyhlik	Şeyh Hafız Mehmed	Tecdîd/Yeniden Atama	”	VGMA, HD, Numara:1062, v. 12b.	Cemâzi-yelevvel 1171/1758
İbrahim bin Mehmed/Zâviyedârlık	Mehmed bin İbrahim	Vefât	----	BOA, C.EV., 496/25077	3 R 1175/1 Kasım 1761
Şeyh Hafız Mehmed (evlâd-ı vâkıf)/Şeyhlik	Şeyh Hafız Mehmed	Tecdîd/Yeniden Atama	”	VGMA, HD, Numara:1057, v. 71.	1179/1765
Şeyh Hafız Ahmed/ Zâviyedârlık	---	---	10 akçe	VGMA, HD, Numara:1057, v. 71.	Cemâzi-yelevvel 1179/1765
Şeyh Hafız Mehmed (evlâd-ı vâkıf)/Şeyhlik	Şeyh Hafız Mehmed	Tecdîd/Yeniden Atama	8 akçe	VGMA, HD, Numara:1065, v. 16.	Cemâzi-yelevvel 1190/1776
Şeyh Abdurrahman ve Hacı Abdulal-lâm/Zâviyedârlık	İbrahim bin Şeyh Mehmed	Vefât	---	VGMA Defter: 264/202, s. 233.	29 Şevval 1199/4 Eylül 1785
Ümmühan bint-i İbrahim/Zâviye-dârlık	Şeyh Abdur-rahman	Vefât	---	VGMA Defter: 265/10, s. 19.	19 Receb 1200/18 Mayıs 1786.
Fatıma binti Şeyh Mehmed ve Ümmühan bint-i Şeyh İbrahim /Yarım hisse zâviyedârlık ve tevliyet	Şeyh Abdulal-lâm ve Şeyh Abdurrahman	Hilâf-ı şart-ı vâkıf olarak göreve gelmeleri sebebiyle görev-den alınma	-----	BOA, C.EV., 562/28383.	19 M 1210/5 Ağustos 1795.

Göreve Getirilen ve Vazîfesi	Görevden Alınan/Önceki Görevli	Atama türü veya gerekçesi	Ücret/Günlük	Belge No	Tarih
Mehmed/erkek evlad(evlâd-ı vâkıf)/ Şeyhlik	Şeyh Hafız Mehmed	Vefât	8 akçe	VGMA, HD, Numara:532, v. 80	21 Safer 1222/30 Nisan 1807
Seyyid Hacı Mehmed/erkek evlad/ Şeyhlik	Seyyid Ahmed	Vefât	”	VGMA, HD, Numara:535, v. 28.	1240/1825
Ümmühan bint-i Şeyh İbrahim /Zâviyedârlık ve tevliyet	---	İlk atama	---	VGMA Defter: 2179/133.	17 Şevval 1246/31 Mart 1831
Mehmed, Fatma ve Havva'ya intikali/ Üçte bir tevliyet ve zâviyedarlık hissesi	Mehmed Hurşid, Şerife ve İbrahim'in yürüttüğü tevliyet ve zâviyedarlıkta İbrahim'in vefatı	Vefat	---	BOA, EV.MKT., 82/116	9 Receb 1276/1 Şubat 1860
Mehmed Hurşid'e ait üçte bir hissenin kızları Emine ve Nazifeye verilmesi/ Zâviyedârlık ve tevliyet	Mehmed Hurşid	Evlâd-ı vâkıfdan Mehmed Hurşid'in vefâtı	---	BOA, EV.MKT., 158/64.	29 Cemâziyelâhir 1278/27 Aralık 1871
Hacı Abdurrahman Efendi/Kâimmakâm mütevellî	Ayşe, Nazife ve Mehmed	Vakıf işlerine hıyanet		AŞS, Numara: 28, s. 640; Hüküm No: 243.	20 Zilkade 1309/16 Haziran 1892
Veledi Celâl Mahallesi'nden Şeyh Yusufzâde Kâmil Efendi bin Hacı Yusuf Efendi/Kâimmakâm mütevellî	---	Evlâd-ı vâkıfın mütevellîliği üzerlerine almayarak yalnızca hamamın gelirlerini almak istemeleri		AŞS, Numara: 29, s 248, Hüküm No: 3.	23 Zilkade 1318/14 Mart 1901

Tablo 2 : Zaviyeye Yapılan Nâzırlık Atamaları

Göreve Getirilen	Görevden Alınan/ Önceki Görevli	Atama türü veya gerekçesi	Ücret/Günlük	Belge No	Tarih
Abdullatif Efendi	Şeyh Hasan	Sâbık nâzırın ehliyetsizliği nedeniyle Tecdîd	---	BOA, AE.SMST.II, 6/539.	1 Receb 1112/12 Aralık 1700.
Abdullah	Abdullah	Tecdîd	---	VGMA, HD, Numara:1069,v. 41.	1 Safer 1116/5 Haziran 1704
Atâullâh ve Mehmed Said	Hacı İbrahim	Vefât	Hasbî/Karşılıksız	VGMA, HD, Numara:1062, v. 12.	1169/1756
Seyyid Muhsin	Abdullah	Vefat	5 akçe	VGMA Defter: 2179/133, s. 270.	9 Şevval 1233/12 Ağustos 1818

Tablo 3: Zaviyeye Yapılan Mutasarrıf Atamaları

Göreve Getirilen	Görevden Alınan/Önceki Görevli	Atama türü veya gerekçesi	Ücret/Günlük	Belge No	Tarih
Hacı İbrahim oğlu Hasan Çelebi	---	---	---	TK.KKA.TTD Evkâf, Numara: 565, vr. 113b-114a.	905/1500
Şeyh İbrahim	Şeyh Hafız Ahmed	Gadr/Görevi kötüye kullanma	---	VGMA, HD, Numara:1061, v. 93.	1161/1748

Tablo 4: Zaviyeye Yapılan Ferrâşlık Atamaları

Göreve Getirilen	Görevden Alınan/Önceki Görevli	Atama türü veya gerekçesi	Ücret/Günlük	Belge No	Tarih
Şeyh Nuh/erkek evlad	Şeyh Hasan	Vefât	Belirli bir ücret	VGMA, HD, Numara:1069, v. 43.	1 Safer 1133/2 Aralık 1720
Hasan	Nuh	Vefât ve erkek çocuğu olmaması	”	VGMA, HD, Numara:1068, v. 102.	Muharrem 1152/1740
Emin	Hasan	Görevden alma	”	VGMA, HD, Numara:1062, v. 11.	Cemâziyelâhir 1168/1755
Mehmed	Emin	Görevden alma	”	VGMA, HD, Numara:1062, v. 13.	Ramazan 1171/1758’
Mehmed Said	Mehmed	Görevden ayrılma	”	VGMA, HD, Numara:1057, v. 71.	1177/1764
Ahmed	Mehmed Said	Vefât ve erkek çocuğu olmaması	”	VGMA, HD, Numara:1058, v. 47.	Cemâziyelevvel 1185/1771
Hacı Mehmed Emin/oğlu	Ahmed	Vefât	”	VGMA, HD, Numara:1059, v. 38.	1189/1775
Abdulmennan/Mehmed Emin’in kardeşi	Hacı Mehmed Emin	Vefât ve erkek çocuğu olmama	”	VGMA, HD, Numara:531, v. 23.	29 Cemâziyelâhir 1212/19 Aralık 1797

Tablo 5: Zaviyeye Yapılan Kâtiblik Atamaları

Göreve Getirilen	Görevden Alınan/Önceki Görevli	Atama türü veya gerekçesi	Ücret/Günlük	Belge No	Tarih
Hüseyin	Hüseyin	Tecdid/Yeniden atama	5 akçe	VGMA, HD, Numara:1141, v. 80.	Şevval 1100/1689
Nuh	Hüseyin	Vefât	”	VGMA, HD, Numara:1140, v. 36.	Receb 1108/1697

Göreve Getirilen	Görevden Alınan/Önceki Görevli	Atama türü veya gerekçesi	Ücret/Günlük	Belge No	Tarih
İbrahim	Nuh	Vefât	---	BOA, AE.SMST. II, 28/2709.	3 Ramazan 1112/11 Şubat 1701.
Nuh	Şaban	Vefât	---	VGMA, HD, Numara: 1069, 42b.	1 Receb 1131/20 Mayıs 1719
Şeyh Abdullah bin Ahmed	Hasan	Vefât	3 akçe	VGMA, HD, Numara:1068, v. 102.	Rebiulevvel 1141/1728
Molla Ahmed/ erkek evlad	Şeyh Abdullah bin Ahmed	Vefât	”	VGMA, HD, Numara:1068, v. 102.	Rebiulevvel 1141/1728
İbrahim Halîfe	Molla Ahmed	Terk/Görevden ayrılma	”	VGMA, HD, Numara:1062, v. 12.	Zilhicce 1168/1755
Mehmed Halîfe/erkek evlad	Hasan	Vefât	”	VGMA, HD, Numara:1062, v. 12.	7 Rebîülâhir 1168/21 Ocak 1755
Abdülmennan/ erkek evlad	Ahmed	Vefât	”	VGMA, HD, Numara:1059, v. 38.	Muharrem 1189/1775

Tablo 6: Zaviyeye Yapılan Cüzhân Atamaları

Göreve Getirilen	Görevden Alınan/Önceki Görevli	Atama türü veya gerekçesi	Ücret/Günlük	Belge No	Tarih
Hafız bin Hacı Ali	Ahmed	Görevden alma	---	VGMA, HD, Numara:1061, v. 93.	Rabîülevvel 1162/1749
İbrahim	Seyyid Ali bin Çelebi Ali’	Vefât	1 akçe	VGMA, HD, Numara:1062, v. 12.	Rabîulâhir 1163/1750
İbrahim	İbrahim	Tecdîd/Yeniden atama	”	VGMA, HD, Numara:1065, v. 16.	Cemâziyelevvel 1188/1774
Veli/erkek evlad	İbrahim	Vefât	”	VGMA, HD, Numara:531, v. 24.	Ramazan 1215 /1801

Tablo 7: Zaviyeye Yapılan Duâgûy/Duâcı Atamaları

Göreve Getirilen	Görevden Alınan/Önceki Görevli	Atama türü veya gerekçesi	Ücret/ Günlük(zâviye mahsûlünden)	Belge No	Tarih
Hasan	---	Tecdîd/Yeniden atama	2 akçe	VGMA, HD, Numara:1069, v. 41a.	1 Ramazan 1115/ 8 Ocak 1704
Şeyh Selami Efendi halîfelerinden Şeyh Hacı İbrahim Efendi	Şeyh Selami Efendi halîfelerinden Şeyh Hacı İbrahim Efendi	Tecdîd/Yeniden atama	10 akçe	VGMA, HD, Numara:1069, v. 42.	1 Cemaziyelevve 1121/9 Temuz 1709
Molla Said	Hacı İbrahim	Görevden ayrılma	”	VGMA, HD, Numara:1069, v. 42.	1 Zilkade 1123/11 Aralık 1711
Seyyid Musa	Seyyid Ali	Vefât	”	VGMA, HD, Numara:1068, v. 102.	Cemaziyelevvel 151/1738
Hâfız Ahmed Halîfe bin Ömer	Ahmed Halîfe bin Şeyh Abdullatif	Vefât ve erkek çocuğu olmama	2 akçe	VGMA, HD, Numara:1068, v. 102.	Zilkâde 1152/1740
İbrahim	İbrahim	Tecdîd/Yeniden atama	4 akçe	VGMA, HD, Numara:1062, v. 12.	1168/1755
Şeyh Hafız Mehmed/erkek evladı	Şeyh İbrahim	Vefât ve erkek çocuğu olmama	10 akçe	VGMA, HD, Numara:1062, v. 12.	Receb 1169/1756
Şeyh Hafız Mehmed	Şeyh Hafız Mehmed	Tecdîd/Yeniden atama	”	VGMA, HD, Numara:1062, v. 13.	Cemâziyelevvel 1171/1758
Ebubekir	Ebubekir	Tecdîd/Yeniden atama	3 akçe	VGMA, HD, Numara:1062, v. 15.	Şaban 1173/1760
Kadızâde Seyyid İbrahim	Kadızâde Seyyid İbrahim	Tecdîd/Yeniden atama	5 akçe ve yıllık bir müdd buğday	VGMA, HD, Numara:1065, v. 16.	Zilkade 1188/1774
Şeyh Hâfız Mehmed	---	---	3 akçe	VGMA, HD, Numara:1064, v. 75.	Rabiulâhir 1190/1776
Hacı Abdurrahman Halîfe	Hacı Abdurrahman Halîfe	Tecdîd/Yeniden atama	10 akçe	VGMA, HD, Numara:1065, v. 16.	Cemâziyelevvel 1190/1776

Göreve Getirilen	Görevden Alınan/Önceki Görevli	Atama türü veya gerekçesi	Ücret/ Günlük(zâviye mahsûlünden)	Belge No	Tarih
Hâfız Abdullah	Kadızâde İbrahim	Vefât	Günlük 15 akçe ve yıllık bir müdd buğday	VGMA, HD, Numara:1064, v. 75.	Zilkade 1191/1777
Hacı Ebubekir bin Hacı Mehmed	Hafız Abdullah	Görevden ayrılma	Günlük 15 akçe ve yıllık bir müdd buğday	VGMA, HD, Numara:1064, v. 75.	Safer 1192/1778
Abdullah/erkek evlad	Hacı Abdurrahman	Vefât	10 akçe	VGMA, HD, Numara:1060, v. 23.	Receb 1203/1789
Hacı Halil bin Abdullah	Seyyid Ahmed	Vefât	Günlük beş akçe ve yıllık bir müdd buğday	VGMA, HD, Numara:532, v. 79.	Şevval 1219/ 1805
Mehmed/erkek evlad	Mehmed	Vefât	10 akçe	VGMA, HD, Numara:532, v. 80.	1222/1807
Şerîfe Hadîce bint-i Abdullah	Mehmed bin Abdullah	Kasr-ı yed/El çekme	10 akçe	VGMA Defter: 2179/133.	10 Şaban 1230/18 Temmuz 1815
Şerife Emine bint-i Seyyid Ahmed	---	---	Günlük 5 akçe ve senelik 1 müd buğday	VGMA Defter: 2179/133.	12 Safer 1234/11 Aralık 1818
Seyyid Hacı Mehmed bin Seyyid Ahmed	---	---	10 akçe	VGMA Defter: 2179/133.	---
Seyyid Hacı Mehmed/erkek evlad	Seyyid Ahmed	Vefât	”	VGMA, HD, Numara:535, v. 28.	1240/1825

Tablo 8: Zaviye'ye Yapılan Câbîlik Atamaları

Göreve Getirilen	Görevden Alınan/Önceki Görevli	Atama türü veya gerekçesi	Ücret/ Günlük	Belge No	Tarih
Mustafa	Hacı Hüseyin	Vefât	3 akçe	VGMA, HD, Numara:1069, v. 42.	1 Rabiulahir 1121/10 Haziran 1709
Mehmed	Mustafa	Vefât	”	VGMA, HD, Numara:1143, v. 35.	Zilkade 1139/1727
Osman/erkek evladı	Mehmed	Vefât	”	VGMA, HD, Numara:1068, v. 100.	1143/1731

Ali bin İbrahim	Osman	Terk/Görevden ayrılma	”	VGMA, HD, Numara:1061, v. 93.	1162/1749
Osman	Ali bin İbrahim	Tecdîd/Yeniden Atama	”	VGMA, HD, Numara:1062, v. 12.	Rabîulâhir 1163/1750
Abdurrahman Halîfe	Osman	Vefât	”	VGMA, HD, Numara:1062, v. 15.	Şaban 1174/1761
Abdurrahman Halîfe	Abdurrahman Halîfe	Tecdîd/Yeniden Atama	”	VGMA, HD, Numara:1065, v. 16.	Cemâziyelevvel 1190/1776
Abdullah/erkek evladı	Abdurrahman Halîfe	Vefât	”	VGMA, HD, Numara:1060, v. 23.	Receb 1200/1786
Şerîfe Hadîce binti Abdullah	Mehmed bin Abdullah	Kasr-ı yed/Görevden el çekme	”	VGMA Defter: 2179/133.	10 Şaban 1230/18 Temmuz 1815
Seyyid Muhsin	Abdullah	Vefât	”	VGMA Defter: 2179/133, s. 270.	9 Şevval 1233/12 Ağustos 1818

Tablo 9: Hacı İbrahim Sultan Vakfı’na Ait Maruf Köyü’ndeki Şeyh Hasan Câmii’ne Yapılan İmam, Hatib, Müezzin ve Kâtib Atamaları

Göreve Getirilen	**Görevden Alınan/Önceki Görevli**	**Atama türü veya gerekçesi**	**Ücret/ Günlük**	**Belge No**	**Tarih**
Ömer/hatiblik	Ömer	Tecdîd/Yeniden atama	---	VGMA, HD, Numara:1141, v. 80.	Cemâziyelâhir 1102/1691
Ömer/imam ve hatiblik	Ömer	Tecdîd/Yeniden atama	---	VGMA, HD, Numara:1140, v. 37.	Zilkade 1108/1697
Hacı Osman/hatiblik	Mahmud	Vefât	---	VGMA, HD, Numara:1140, v. 37.	Cemâziyelâhir 1109/1697-98
Ömer/hatiblik	Hacı Osman	Görevden alma	5 akçe	VGMA, HD, Numara:1141, v. 81.	Receb 1115/1703
Ahmed/İmam ve hatib	Ahmed	Tecdîd/Yeniden Atama	2 akçe	VGMA, HD, Numara: 1069, 41a.	1 Safer 1116/5 Haziran 1704
Osman/müezzin	Ahmed	Vefât	”	VGMA, HD, Numara:1069, v. 42.	1 Ramazan 1128/19 Ağustos 1716
Molla Nebi/imamlık	Hüseyin	Vefât	2 akçe	VGMA, HD, Numara:1069, v. 43.	1 Safer 1133/2 Aralık 1720
Osman Halîfe/hatiblik	Ahmed	Görevden ayrılma	5 akçe	VGMA, HD, Numara:1068, v. 100	Cemâziyelevvel 1143/1730
Ömer Halîfe/ hatiblik	Osman Halîfe	Görevden alma	”	VGMA, HD, Numara:1068, v. 100	Cemâziyelevvel 1143/1730
Hafız İsmail bin Hacı Ali/hatiblik	---	---	”	VGMA, HD, Numara:1061, v. 93.	1162/1749

Göreve Getirilen	Görevden Alınan/Önceki Görevli	Atama türü veya gerekçesi	Ücret/ Günlük	Belge No	Tarih
Hacı Osman/hatiblik	---	---	”	VGMA, HD, Numara:1061, v. 94.	1162/1749
İbrahim Halîfe/ hatiblik	---	---	”	VGMA, HD, Numara:1062, v. 12.	Rabîulâhir 1163/1750
Ahmed Halîfe/hatiblik	Hacı Osman bin Ömer	Vefât	”	VGMA, HD, Numara:1061, v. 95.	Zilhicce 1164/1751
Şeyh Ahmed Halîfe	İbrahim Halîfe	Görevi bırakma	”	VGMA, HD, Numara:1062, v. 12.	23 Cemâziyelâhir 1170/15 Mart 1757
Ahmed bin Abdullah/kâtiblik	İbrahim	Görevden alma	3 akçe	VGMA, HD, Numara:1062, v. 13a.	28 Cemâziyelâhir 1171/9 Mart 1758
Abdurrahman/ hatiblik	Şeyh Ahmed	Vefât	5 akçe	VGMA, HD, Numara:1064, v. 75.	Şevval 1191/1777
Mehmed bin Şeyh Ahmed/kerdeşi/ hatiblik	Abdurrahman bin Şeyh Ahmed	Vefât	”	VGMA, HD, Numara:532, v. 79.	Safer 1217/Haziran-Temmuz 1802

Tablo 10: Hacı İbrahim Sultan Vakfı'na Ait Karabulut Camii'ne Yapılan İmam ve Hatib Atamaları

Göreve Getirilen	Görevden Alınan/ Önceki Görevli	Atama türü veya gerekçesi	Ücret/ Günlük	Belge No	Tarih
Ahmed/imam ve hatiblik	Ahmed	Tecdîd/Yeniden atama	---	VGMA, HD, Numara:1140, v. 37.	Şaban 1108/1697
Ahmed/imam ve hatiblik	---	---	2 akçe	VGMA, HD, Numara:1069, v. 41.	1 Safer 1116/5 Haziran 1704
İsa Halîfe/hatiblik	Ali	Vefât	”	VGMA, HD, Numara:1062, v. 15.	1 Zilkâde 1174/4 Haziran 1761
İsa Halîfe/hatiblik	İsa Halîfe	Tecdîd/Yeniden atama	”	VGMA, HD, Numara:1065, v. 16.	Ramazan 1188/1774
Hüseyin Halîfe	Seyyid Musa	Vefât	”	VGMA, HD, Numara:532, v. 80	1220/1805
Molla Ali	Molla Hüseyin	Görevi bırakma	”	VGMA, HD, Numara:533, v. 62.	1224/1810
Halil İbrahim Efendi bin İsmail	Osman Efendi	Vefât	”	AŞS, Numara: 29, s. 36, Hüküm No: 61.	5 Safer 1316/25 Haziran 1898

2. **Resimler**

Resim-1: Hacı İbrahim Sultan bin Şeyh Hasan Türbesi

Resim-3: Hacı İbrahim Sultan Velî Vakfı'na Ait Şifa Hamamı

Resim-2: Hacı İbrahim Sultan'ın babası Şeyh Hasan'a Ait Sanduka

Resim-4: Hacı İbrahim Sultan Velî Vakıf Mütevellisi Erkök Avcıoğlu

Resim-6: Hacı İbrahim Sultan Vakfiyesi

02 GÜNDEM

22 MAYIS 2013 ÇARŞAMBA

Konya'nın Akşehir ilçesine bağlı Alanyurt (Maruf) köyündeki Şeyh Hacı İbrahim Veli'nin türbesinde bulunan ve ceviz ağacının gövdesinden oyma tekniğiyle yapılmış işlemeli sanduka, 1905 yılında çalınarak Almanya'ya götürülmüş. FOTOĞRAF: ZAMAN, ÜNAL LİVANELİ

Resim-7: Zaman, 22 Mayıs 2013.

50 yıldır, şeyh dedesinin çalınan sandukasının peşinde

Erkök Avcıoğlu, vatanından uzaklara götürülen Şeyh Hacı İbrahim Veli Sandukası için yarım asırdır mücadele ediyor. Hacı İbrahim Veli'nin torunlarından 74 yaşındaki Avcıoğlu, mahkeme kararıyla Almanya'daki sandukanın türbeye ait olduğunu tespit ettirmiş.

ÜNAL LİVANELİ ANKARA

Ahşap işleme sanatının nadide örneklerinden Şeyh Hacı İbrahim Veli Sandukası, 1905 yılından beri, çalınarak götürüldüğü Almanya'da, Berlin'de Doğu Asya İslam Sanatları Müzesi'nde (Museum für Ostasiatische Kunst) sergilenen sandukanın ana vatanına dönmesi için Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Dışişleri Bakanlığı birlikte mücadele veriyor. Bakanlık görevlilerinin yanında, sandukanın ait olduğu topraklara dönmesi için tam 50 yıldır mücadele eden biri daha var. Mülhak Şeyh Hacı İbrahim Veli Vakfı mütevellisi 74 yaşındaki Erkök Avcıoğlu. Sandukanın gündeme gelmesi için panel düzenleyen Avcıoğlu, 2006 yılında Akşehir Asliye Hukuk Mahkemesi'nde tespit davası açarak sandukanın Hacı İbrahim Veli Türbesi'ne ait olduğunu tespit ettirmiş. Boğazköy Sfenksi ve Kanatlı Deniz Atı Broşu'nun Almanya'dan getirilmesi Avcıoğlu'nun ümitlerini arttırmış.

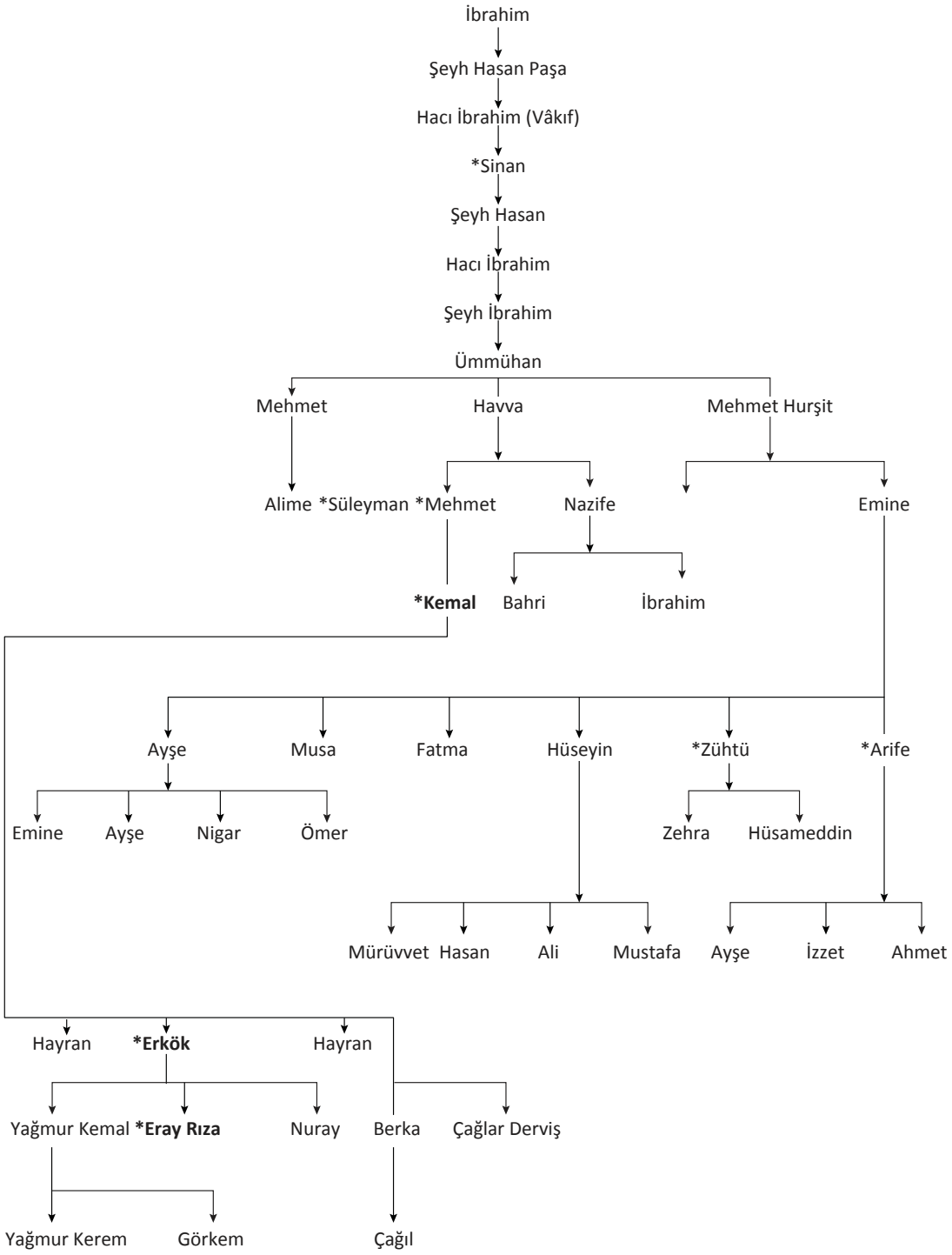
AKŞEHİR'İN MANEVİ MİMARLARINDAN

Hoca Ahmet Yesevi'nin Anadolu'yu aydınlatmak için gönderdiği şeyhlerin torunlarından olan Şeyh Hacı İbrahim Veli, Konya'nın Akşehir ilçesinin manevi mimarlarından biri. Babası Şeyh Hasan Paşa'dan tekkeyi geliştiren Hacı İbrahim Veli, bütün tekkeyi külliye haline getirmiş. Hacı İbrahim Vakfı, yaşayan en eski mülhak (idaresi babadan evlada geçen) vakıf. Vakfın kurucusu Anadolu erenlerinden Şeyh Hacı İbrahim Veli'nin türbesi Konya'nın Akşehir ilçesine bağlı Alanyurt (Maruf) köyünde bulunuyor. Türbede bulunan ve ceviz ağacının gövdesinden oyma tekniğiyle yapılmış işlemeli sanduka, geçen yüzyılın başında çalınarak, Almanya'ya götürülmüş. İddialara göre, Konya'da Almanya ticari konsolosluğu görevini yürüten bir arkeolog, sandukanın parçalar halinde türbeden kaçırılmasını sağlamış. O dönemden beri sanduka Berlin'de Doğu Asya İslam Sanatları Müzesi'nde sergileniyor. Müze kayıtlarında 'Sembolik mezar başlığı' tanımıyla ve 1.564;21 envanter numarasıyla yer alan sandukanın 1359 tarihinde vefat eden Şeyh Hacı İbrahim Veli'ye ait olduğu belirtiliyor.

Avcıoğlu, 1990'lı yılların ortalarında Kültür ve Turizm Bakanlığı'na başvurarak, sandukanın Almanya'dan istenmesi için girişimde bulunduğunu belirtiyor. Bakanlığın defalarca sandukayı istediğini ifade eden Erkök Avcıoğlu, "Alman müze yetkilileri 'Sanduka bize hayırsever biri tarafından bağışlandı.' diyor. Bu söz bana çok komik geliyor. Ben nezaketimden dolayı sandukanın aşırıldığını söylemek yerine 'misafir ediliyor' diyorum. Ama bu misafirlik süresi artık çok uzadı. Misafirin ait olduğu topraklara dönme vakti geldi." ifadelerini kullanıyor. İlerlemiş yaşına rağmen sandukanın peşini bırakmayan Avcıoğlu, Berlin'e giderek, bugüne kadar sandukayı korudukları için müze yetkililerine teşekkür edeceğini ve bizzat isteyeceğini dile getiriyor. Sandukanın türbeye geri getirilmesinin rüyalarına bile girdiğini duygulanarak anlatan Avcıoğlu, türbenin hicranının sandukaya kavuşarak dineceğini sözlerine ekliyor.

Resim-8: Zaman, 22 Mayıs 2013.

3. Şeyh İbrahim'in Şeceresi[22]

22 İbrahim Hakkı Konyalı, Nasreddin Hocanın Şehri Akşehir, s. 387 ve Vakıf Mütevellisi Erkök Avcıoğlu'ndan alınan malumata göre hazırlanmıştır. * işareti olanlar vakıf mütevelliliği yapanlardır.